

ДНЕВНИКЪТ

(стенографски)

на

XIV-то обикновено Народно събрание.

Трета редовна сесия

XIV заседание, четвъртък, 4 ноември 1910 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. Н. Гимиджийски, въ 3 ч. 25 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни)
Засѣданието се отваря.

Г. секретарьтъ ще провѣри присѣтствующитѣ г. г. народни прѣдставители.

Секретарь С. Грудовъ: (Прочита списъка. Отсѣтствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Алипий Аврамовъ, Георги Арабаджиевъ, Демиръ Атанасовъ, Константинъ Батоловъ, Василь Бенчевъ, Димитъръ Бончевъ, Дончо Велевъ, Милошъ Дановъ, Василь Димчевъ, Ангелъ Дюлгеровъ, Владимиръ Дяковичъ, Никола Дяковичъ, Юрданъ Ивановъ, Тодоръ Икономовъ, Дани Илиевъ, Александъръ Каназирски, Георги Кермедчиевъ, Димитъръ Константиновъ, Георги Коприпаровъ, Димитъръ Манойловъ, Василь Мантовъ, Асѣнъ Милчевъ, Минко Михайловъ, Тодоръ Михайловъ, Емануилъ Начевъ, Колю Нетковъ, Дончо Пазовъ, Стефанъ Паприковъ, Димитъръ Пенковъ, Петъръ Петровъ, Александъръ Поповъ, д-ръ Стефанъ Поповъ, Никола Поповъ, д-ръ Еньо Разпоповъ, Стефанъ Родевъ, Ибрамъ Реджебовъ, Петъръ Рѣковъ, Тодоръ Статковъ, Стефанъ Стефановъ, Ангелъ Тараторовъ, Теодоръ Теодоровъ, Петъръ Тодоровъ I, Петъръ Тодоровъ II, Недѣлчо Топаловъ, Христо Тричковъ, Алексн Филиповъ, Гани Черневъ и Рангелъ Яневъ)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Отсѣтствуватъ 49 души народни прѣдставители. Има налице нужното число, за да се състои засѣданието законно.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че прѣдседателството е разширило отпускъ на слѣднитѣ г. г. народни прѣдставители: на кюстендилския г. Константинъ Велиновъ — 10 дена, на фердинандския г. Цоло Мисловъ — 10 дена, на старозагорския г. Василь Димчевъ — 5 дена, на карловския г. Никола Козаревъ — 2 дена.

Освѣти това плѣвненскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Пенковъ, по причина на болестъ, констатирана съ медицинско свидѣтелство, приложено къмъ заявлението му, иска да му бѣде разрѣшенъ 12 дена отпускъ. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сѣ съгласни да му се даде тоя от-

пускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Ямболскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Арабаджиевъ е поискалъ, също по причина на болестъ, констатирана съ медицинско свидѣтелство, безсроченъ отпускъ. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сѣ съгласни, щото на г. Георги Арабаджиевъ да се даде безсроченъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че е постѣпило запитване отъ провадийския народенъ прѣдставителъ г. Тодоръ Ноевъ къмъ г. министра на търговията и земледѣлието съ слѣдующето съдържание: (Чете)

„Съгласно чл. 107 отъ конституцията запитвамъ г. министра да ми отговори за слѣдующето:

„Прѣзъ великенскитѣ празници тази година, нѣкакви прѣдприемачи на дървенъ материалъ, доставчици на телеграфни стѣлбове на държавата, въ забранено въ закона врѣме и безъ официално разрѣшение отъ горскитѣ власти, сѣ отсѣкли 2.800 издѣнковъ 10-метрови дѣбови дървета за телеграфни стѣлбове, въ държавнитѣ гори „Мускулата“ при с. Кайрякъ-къой, Бургазко, и мѣстноститѣ „Кюпъ-ада“ и „Джамбаза“ около с. с. Куру-дере, Еркечъ и Паницово, Анхилска околия.

„Като излагамъ горното, питамъ г. министра на търговията и земледѣлието, има ли извѣстие за това систематическо контрабандско изсичане на държавнитѣ гори и мисли ли да вземе мѣрки за изнамѣрването на нарушителитѣ и даванетоъ имъ подъ съдъ.“

Това запитване ще бѣде изпратено на г. министра на търговията и земледѣлието и, по рѣшение на Събранието, своеврѣменно поставено на дневенъ редъ.

Постѣпило е слѣдующето питане отъ народния прѣдставителъ г. Петъръ Беровъ къмъ г. министра на търговията и земледѣлието: (Чете) „Истина ли е, че отъ сумата 50 хиляди лева, прѣдвидѣна по бюджета за 1910 г., сѣ купени само 20 глави добитѣкъ отъ европейски говежди раси, а съ останалата сума ще се купува мѣстенъ добитѣкъ. Защо е станало това?

„Колко е платено на комисията пѣтни и дневни пари и отъ кой параграфъ по бюджета ще се плати тази сума?“

Постъпило е друго питане отъ същия народенъ прѣдставителъ къмъ същия министъръ: (Чете)

„Защо Управителниятъ съвѣтъ на Земледѣлската банка не отпуща искания заемъ на сухиндолската кооперация за построяване на кооперативна винарска изба.“

Постъпило е трето питане отъ същия народенъ прѣдставителъ къмъ г. министра на народното просвѣщение. Понеже той отсъствува, затова ще го оставимъ за слѣдующето засѣдание.

Ако можете, г. министре, да отговорите сега на тия питання, отговорете.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: По първото питане зная работата горѣ-долу. По второто питане, защо Земледѣлската банка не отпуща заемъ на едн-кое си дружество, не зная нищо; това може да го знае банката. По този въпросъ прѣзъ моята рѣка не е минало нищо. Ще изуча въпроса и ще отговоря въ слѣдующето засѣдание.

А. Стамболийски: Сѣ пакъ е необходимо да питате, да изискате свѣдѣния отъ Земледѣлската банка, защото има много дружества така пострадали.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Ще изискамъ свѣдѣнията и ще отговоря въ слѣдующето засѣдание; но сега мога да отговоря по първото питане на г. Беровъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Беровъ по първото питане, относително разходването на кредита 50.000 л., за купуване породистъ добитѣкъ за разплодъ.

П. Беровъ: Въ бюджета за 1910 г. сж прѣдвидѣни 50 хиляди лева за купуване мъжки и женски разплодници за раздаване на земледѣлски сдружения. Купуването на този добитѣкъ и раздаването му въ условна собственост става съ цѣлъ да се даде възможност на нашето население, особено тамъ, дѣто селянитѣ сж сдружени, да подобрятъ добитѣка си, да имъ се даде възможност да си набавятъ европейски расовъ добитѣкъ, какъвто нѣма въ нашата страна. Наистина, този параграфъ въ бюджета не е редактиранъ така, што да се разбира, че само европейски расовъ добитѣкъ ще се купува; възможно е да се купи и мѣстенъ добитѣкъ, понеже това не е казано точно въ параграфа. Но при разискването на бюджета назначението на този кредитъ бѣше да се купуватъ европейски раси, защото такива у насъ липсватъ. Сега се научавамъ, че комисията, която е патоварена отъ Министерството на търговията и земледѣлието съ купуването на европейски добитѣкъ по този параграфъ, е купила всичко около 20 глави, за които е изразходвала 20 хиляди лева, а 30 хиляди лева оставатъ за купуване на мѣстенъ добитѣкъ. Това едно. Отъ друга страна слушамъ, че на същата комисия е платено 8.000 л. за пѣтни и дневни разходи. Понеже за купуване на добитѣкъ, който струва 20 хиляди лева, се харчатъ 8.000 л. за пѣтни и дневни — ако едно добиче се купува срѣдно 800—1.000 л., излиза, че, за да купи комисията 20 добичета, сама е изляла 8 или 10 добичета — такава доставка е много скъпа. Не зная да-ли тия факти сж вѣрни или не, но слушамъ, че сж купени 20 добичета и сж похарчени 8.000 л. Може-би туй да не е вѣрно, но именно въ това се състои първото мое запитване: да-ли толкова скъпо струва тази доставка, и, второ, защо става нѣжда да се купува и мѣстенъ разплоденъ добитѣкъ, когато ние имаме такъвъ. Знае се, напр., че Земледѣлската банка купува мъжки разплодници 6-мѣсечни телци, отглеждатъ ги въ държавнитѣ конезаводи и слѣдъ туй ги продаватъ на мѣстнитѣ общини пакъ за разплодъ. Въ всѣки случай,

мѣстенъ добитѣкъ отъ такава раса има въ страната, и всѣка една община и всѣко едно частно лице има възможност да си набави такъвъ добитѣкъ отъ тукъ; обаче, европейски добитѣкъ нѣмаме, и назначението на тоя параграфъ бѣше да се достави европейски добитѣкъ, та същевременно да се направи и опитъ съ тѣзи европейски раси, които нѣмаме. Та питамъ, защо е станало нѣжда да се измѣни тази система въ подобрието на добитѣка, защо трѣбваше да се даде друго назначение на параграфа, а не онова, за което той бѣше гласуванъ миналата година.

Туй е моето питане.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на търговията и земледѣлието.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Г-да! Азъ по този въпросъ зная слѣдующето: Г. Беровъ ме запитва частно по тази работа, и азъ тогава събрахъ нѣкои свѣдѣния въ отдѣлението.

Вѣрно е, че въ параграфа е казано да се купятъ разплодници мъжки и женски и да се раздадатъ на населението въ условна собственост, безъ да е казано, че трѣбва да бждатъ отъ чуждестранни раси. Прѣди още азъ да поема Министерството на търговията и земледѣлието, моятъ прѣдшественникъ г. Ляпчевъ билъ събралъ нѣщо като комисия, която да рѣши какъвъ добитѣкъ да се купи и отъ какъ да се купи по тоя параграфъ. Тази комисия съставила единъ протоколъ, споредъ който било рѣшено, отъ сумата 50.000 л., да се купи чуждестраненъ добитѣкъ за 30.000 л., за останалитѣ 20.000 л. да се купи добитѣкъ тукъ, въ България, мѣстна порода, мисля плѣвненски добитѣкъ, и не знамъ отъ нѣкакви биволски разплодници. Това е рѣшено съ единъ протоколъ, прѣди да поема азъ управлението на министерството. И когато азъ взехъ управлението на министерството, заповѣдта отъ г. Ляпчева за заминаване на комисията бѣше изгубила. Членоветѣ ѝ бѣха изтеглили и пари за пѣтни и дневни — колко, не зная.

Колко пѣтни и дневни ще взематъ, това не може още да се опрѣдѣли, г. Беровъ, защото азъ още не съмъ подписвалъ смѣтки. Вие знаете, че дневнитѣ се опрѣдѣлятъ отъ Министерския съвѣтъ; такава опрѣдѣление за дневнитѣ пари на членоветѣ на тази комисия още не е имало отъ Министерския съвѣтъ, защото азъ още не съмъ го сезиралъ, за да имъ опрѣдѣли дневни пари. Може-би да сж изтеглили пари въ авансъ, но тѣ трѣбва да ги оправдаятъ. И понеже тази смѣтка не е направена, не мога Ви каза колко пѣтни и дневни сж платени. Но, независимо отъ това, трѣбва да се има прѣдъ видъ, че тази комисия, която е отишла да купи добитѣкъ за министерството, е купила такъвъ и за Софийската окръжна постоянна комисия, чини ми се, и за други постоянни комисии или за нѣкои дружества, които сж патоварили същата комисия да купи добитѣкъ и за тѣхъ; тя е купила добитѣкъ не само по този параграфъ, но е купила добитѣкъ и за земледѣлскитѣ училища, ми се чини, за Садовското и други. Засега не мога да опрѣдѣля точно, но зная, че тѣ ми казваха, какво сж харесали единъ першеронъ, който имъ се видѣлъ много скъпъ — около 5.000 л. — отъ нѣкакъвъ парижки заводъ и не смѣяли да го купятъ, та ме молѣха да телеграфирамъ, да-ли да го изпратятъ или не.

Това имамъ да отговоря на г. Беровъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Беровъ, за да каже, доволенъ ли е или не отъ стговора на г. министра.

П. Беровъ: Азъ не съмъ съгласенъ съ рѣшението на Министерството на търговията и земледѣлието, щото отъ този параграфъ, 50.000 л., прѣдначенъ за купуване мъжки и женски разплодници, да се

купуват и мѣстни наши подобрени раси. Не съмъ съгласенъ, казвамъ, затуй, защото такива раси ние имаме; тѣ се намиратъ у насъ въ частни лица. За подобрене на тази раса се грижи и министерството по другъ начинъ, именно купува мъжки телци, отглежда ги въ копезаводитѣ и прѣдоставя ги по-нататъкъ на населението. Така щото, нѣма нужда отъ такава мѣрка: да се правятъ специални разходи за купуване на такъвъ добитѣкъ, за да се раздава безплатно на населението. Ако това население търси мѣстенъ добитѣкъ, то може да го намѣри въ страната, може да си купи една околия отъ друга такъвъ добитѣкъ. Въ всеки случай, нѣмаше нужда отъ тѣзи специални параграфи, а цѣлиятъ параграфъ, споредъ моето разбиране, трѣбваше да се употреби за купуване добитѣкъ отъ свръпейски раси, отъ каквито се чувствува недостигъ у насъ.

Що се отнася до това, колко е получила комисията, азъ не зная, но съобщиха ми — затуй правя питане, а не запитване, защото не съмъ сигуренъ въ фактитѣ — съобщиха ми, че сж били опрѣдѣлени за членове тѣ по 80 л. дневни.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Нищо не е опрѣдѣлено за членове тѣ на тая комисия.

П. Беровъ: Значи, въведенъ съмъ въ заблуждение.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Министерскиятъ свѣтъ не е ималъ заседание по този въпросъ.

П. Беровъ: И азъ бихъ желалъ, ако обича г. министърътъ, когато събере по-точни данни по този въпросъ, да изложи, какъ стѣи работата, за да се направи една смѣтка, та да имаме туй нѣщо прѣдъ видъ, когато стане нужда да се гласува подобенъ единъ параграфъ отъ бюджета, да знаемъ, какъ да го редактираме — да-ли тѣй или иначе.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Второто питане за кога остава — за утрѣ ли?

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Ще видя. Ако до утрѣ събера свѣдѣния, ще отговоря утрѣ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Постѣпило е друго питане отъ никополюския народенъ прѣдставителъ г. Александъръ Димитровъ къмъ г. министра на финанситѣ. Понеже г. министърътъ на финанситѣ отсъствува сега, ще го оставимъ за слѣдующето заседание.

Постѣпило е друго питане отъ никополюския народенъ прѣдставителъ г. Недѣлчо Георгиевъ къмъ г. министра на търговията и земледѣлието, съ което го пита: (Чете)

„Вѣрно ли е, че отъ Министерството на търговията и земледѣлието е издадена заповѣдь до всички околийски началници, а тѣ до общинскитѣ кметове, за унищожение на козитѣ въ България?“

„Ако е вѣрно, то на какво се е основало министерството; и съ това министерството не прави ли прѣстѣпление, като посѣга на частната собственост и унищожавя поминѣка на хиляди сѣмейства въ страната?“

Сега ли ще отговорите, г. министре?

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Да, сега ще отговоря.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Недѣлчо Георгиевъ да развие питането си.

Недѣлчо Георгиевъ: Изнесе се въ печата, че отъ Министерството на търговията и земледѣлието била издадена заповѣдь до околийскитѣ началници, съ която тѣ били задължени да издадатъ заповѣдь до

общинскитѣ кметове навсѣкѣждъ изъ България за унищожението на козитѣ. Та питамъ: вѣрно ли е туй или не, и, ако има такава заповѣдь, на какво се основава тя?

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на търговията и земледѣлието.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Г. Недѣлчо Георгиевъ нѣколко пѣти идва вече въ министерството и можеше да ме запита за това тамъ. Да ви кажа, че такава окръжно за унищожение на козитѣ нѣма издадено, но оплакватъ се нѣкои общини, защото горската властъ запрѣщава да се пущатъ козитѣ въ младитѣ гори. Това е единственото.

Недѣлчо Георгиевъ: Снощи научихъ това отъ вѣстницитѣ.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Ако се учите отъ вѣстницитѣ, то друго. Вие често идвате въ министерството и можехте да ме запитате; азъ щѣхъ да ви кажа, че нѣма такава заповѣдь.

Недѣлчо Георгиевъ: Щомъ нѣма, толкова подобря.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Доволенъ ли сте, г. Недѣлчо Георгиевъ, отъ отговора на г. министра?

Недѣлчо Георгиевъ: Доволенъ съмъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Постѣпило е питане отъ севлиевския народенъ прѣдставителъ г. Диню Рашевъ къмъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи съ слѣдното съдържание: (Чете) „Извѣстно ли Ви е, че народниятъ прѣдставителъ Ибрамъ Сермось Реджебовъ, избранъ отъ Силистренската околия, се помина лѣтоска, и защо прѣдседателътъ не съобщи това на народнитѣ прѣдставители, и защо не почетехме паметѣта му съ ставане на нозѣ.“

Министъръ Н. Мушановъ: Г. Рашевъ! Ще развivate ли питането си? Гледамъ, че то е почти развито.

Д. Рашевъ: Нѣма да го развивамъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ Н. Мушановъ: Извѣстно ми е, че е умрѣлъ народниятъ прѣдставителъ отъ втората Силистренска избирателна околия г. Ибрамъ Реджебовъ, а защо не го почетехме съ ставане на крака, не знамъ. Менѣ ми е много чудно, че господинътъ, който се е усѣтилъ за това нѣщо, не е дошълъ да ми каже, защото, да ви кажа, г. г. народни прѣдставители, ние сме свършено забравили да сторимъ това. Вие, който сте се сѣтили за това, можехте да направите прѣдложение за тая работа, и ние щѣхме да се съгласимъ изведнажъ. Защо сте отпразвили туй питане къмъ мене, и какво да Ви кажа азъ сега, не знамъ. Какъвъ смисълъ има то?

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Рашевъ, доволенъ ли сте отъ отговора на г. министра?

Д. Рашевъ: Да, доволенъ съмъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Пристѣпаме къмъ дневния редъ — провѣрка на произведенитѣ на 11 юлий т. г. допълнителни избори.

Има думата докладчикътъ г. д-ръ Ненко Наковъ по избора, станалъ въ Бръзовската околия.

Докладчикъ д-ръ Н. Наковъ: Г. г. народни прѣдставители! Ще ви докладвамъ допълнителния изборъ, станалъ на 11 юлий т. г. въ втората Пловдивска селска избирателна околия за избране единъ народенъ прѣдставителъ.

Въ тази избирателна околия има 25 секции. По списъка избирателитѣ въ нея сж всичко 9.907; гласоподаватели сж 7.170 души. Гласоподаването въ секциитѣ е станало по слѣдния редъ. Ще кажа и полученитѣ гласове отъ всѣки кандидатъ.

Въ първата избирателна секция въ с. Калъчлии сж били записани по списъка 720 избиратели, а сж гласоподавали 355. Тамъ е имало 5 листи. Кандидати сж били г. г. д-ръ Василъ Радославовъ, д-ръ Паскалъ Табуриновъ, Александъръ Людскановъ, Ив. Дойковъ, Иванъ Р. Галовъ и Нешо Н. Чипевъ. Гласове сж получили: д-ръ Табуриновъ — 199, Чипевъ — 82, д-ръ Радославовъ — 36, Людскановъ — 24, Дойковъ, народнякъ — 12 и Галовъ, земледѣлецъ — 6.

Въ втората избирателна секция въ с. Каруджидаре сж записани по списъка 166 избиратели, а сж гласоподавали 88. Получили гласове: д-ръ Радославовъ — 38, Людскановъ — 30, Галовъ — 13 и Чипевъ — 7.

Въ третата секция въ с. Маноле по списъка сж записани 268; гласоподаватели сж 155. Получили гласове: д-ръ Табуриновъ — 78, Чипевъ — 32, Галовъ — 22, Людскановъ — 11, д-ръ Радославовъ — 9 и Дойковъ — 3.

Въ секцията въ с. Стрѣма сж били записани 422 избиратели, а сж гласоподавали 199. Получили гласове: Людскановъ — 87, Чипевъ — 54, д-ръ Табуриновъ — 30, д-ръ Радославовъ — 19 и Дойковъ — 15.

Въ петата секция въ с. Кадършикъ е имало записани 265 избиратели, а сж гласоподавали 181. Гласове сж получили: Людскановъ — 61, д-ръ Радославовъ — 60, Дойковъ — 27, Галовъ — 25, Чипевъ — 7 и д-ръ Табуриновъ — 1.

Въ Тюркменската секция сж били записани 158 избиратели, отъ които сж гласоподавали 99. Людскановъ е получилъ 21 гласа, Чипевъ — 16, Дойковъ — 20, Галовъ — 19, д-ръ Радославовъ — 20 и д-ръ Табуриновъ — 3.

Въ секцията въ с. Бабекъ сж били записани 124 избиратели, отъ които сж гласоподавали 81. Гласове сж получили: Чипевъ — 24, д-ръ Радославовъ — 23, Людскановъ — 19, д-ръ Табуриновъ — 9 и Дойковъ — 5.

Въ секцията въ с. Брѣзово сж били записани 723 избиратели, а сж гласоподавали 378. Д-ръ Радославовъ е получилъ 99 гласа, Галовъ — 88, д-ръ Табуриновъ — 68, Людскановъ — 59, Чипевъ — 40 и Дойковъ — 25.

Въ Рахманлийската секция сж били записани 637 избиратели, а сж гласоподавали 234. Получили сж гласове: д-ръ Радославовъ — 77, Людскановъ — 56, Чипевъ — 46, Дойковъ — 43 и д-ръ Табуриновъ — 12.

Въ секцията Ржево-Конарска сж били записани 519 избиратели, отъ които сж гласоподавали 295. Гласове сж получили: Дойковъ — 175, Чипевъ — 55, Галовъ — 32, Людскановъ — 16, д-ръ Табуриновъ — 10 и д-ръ Радославовъ — 7.

Въ секцията Ржевоконарска сж били записани 464 избиратели, а сж гласоподавали 204. Дойковъ е получилъ 60 гласа, Людскановъ — 50, Галовъ — 37, д-ръ Радославовъ — 29, Чипевъ — 23 и д-ръ Табуриновъ — 4.

Въ Комарларската секция е имало записани 723 избиратели, а сж гласоподавали 99. Чипевъ е получилъ 48 гласа, Галовъ — 30, Дойковъ — 9, д-ръ Табуриновъ — 5, д-ръ Радославовъ — 5 и Людскановъ — 3.

Въ Ржевската секция сж били записани 168 избиратели, отъ които сж гласоподавали 73. Получили сж гласове: Чипевъ — 17, д-ръ Радославовъ — 13, Дойковъ — 2, Людскановъ — 1 и Галовъ — 41.

Въ секцията въ с. Саръ-Демирджии сж били записани 99 избиратели; гласоподаватели сж 66. Гласове сж получили: Галовъ — 24, Чипевъ — 16, Людскановъ — 16, д-ръ Радославовъ — 6 и д-ръ Табуриновъ — 4.

Въ секцията въ с. Салалии сж били записани 221 избиратели, а сж гласоподавали 146. Д-ръ Радославовъ е получилъ 45 гласа, Галовъ — 42, д-ръ Табуриновъ — 30, Людскановъ — 16, Дойковъ — 12 и Чипевъ — 2.

Въ секцията на с. Гиренъ сж били записани 432 избиратели, а гласоподаватели сж 207. Гласове сж получили: Чипевъ — 62, Галовъ — 57, д-ръ Табуриновъ — 36, Людскановъ — 35, д-ръ Радославовъ — 12 и Дойковъ — 3.

Въ Балтаджийската секция сж били записани 772 избиратели, а гласоподаватели сж 432. Получили сж гласове: д-ръ Табуриновъ — 340, Чипевъ — 29, Людскановъ — 45, Дойковъ — 11 и д-ръ Радославовъ — 4.

Въ секцията въ с. Манолско-Конаре сж били записани 136 избиратели, отъ които сж гласоподавали 58. Чипевъ е получилъ 24 гласа, д-ръ Радославовъ — 14, д-ръ Табуриновъ — 10, Галовъ — 5, Дойковъ — 2 и Людскановъ — 2.

Въ Дуваджийската секция сж били записани 202 избиратели, отъ които сж гласоподавали 139. Получили сж гласове: Чипевъ — 71, Людскановъ — 32, д-ръ Радославовъ — 18, д-ръ Табуриновъ — 5, Дойковъ — 8 и Галовъ — 4.

Въ секцията въ с. Чакъре сж били записани 195 избиратели, а сж гласоподавали 73. Получили сж гласове: Чипевъ — 60, д-ръ Табуриновъ — 5, Дойковъ — 3, Людскановъ — 2 и д-ръ Радославовъ — 2.

Въ секцията на с. Суютчукъ сж били записани 152 избиратели, отъ които сж гласоподавали 108. Получили сж гласове: д-ръ Табуриновъ — 62, Дойковъ — 21, Чипевъ — 19 и д-ръ Радославовъ — 7.

Въ секцията на с. Бей-кьой сж били записани 171 избиратели, а гласоподаватели сж 117. Гласове сж получили: Галовъ — 33, д-ръ Радославовъ — 20, Дойковъ — 21, Людскановъ — 17, Чипевъ — 14 и д-ръ Табуриновъ — 12.

Въ Автосевската секция е имало записани 216 избиратели, а сж гласоподавали 102. Получили сж гласове: Чипевъ — 76, д-ръ Табуриновъ — 9, д-ръ Радославовъ — 7, Людскановъ — 6 и Галовъ — 4.

Въ Муртатлийската секция сж били записани 259 избиратели, а сж гласоподавали 134. Получили сж гласове: Чипевъ — 55, Людскановъ — 44, д-ръ Радославовъ — 20, Галовъ — 8 и Дойковъ — 7.

Въ секцията на с. Чоба сж били записани 338 избиратели, отъ които сж гласоподавали 142. Гласове сж получили: Чипевъ — 39, Людскановъ — 47, д-ръ Табуриновъ — 14, Дойковъ — 5, Галовъ — 30 и д-ръ Радославовъ — 5.

Съгласно протокола на централното избирателно бюро въ Пловдивската административна околия, събрани сж гласовѣтѣ и се е оказало, че кандидатитѣ сж получили слѣднитѣ гласове: д-ръ Табуриновъ — 946, Чипевъ — 918 — разлика 28, Людскановъ — 700, д-ръ Радославовъ — 585, Галовъ — 515 и Дойковъ — 499 гласа.

Пловдивскиятъ окръженъ съдъ съ опрѣдѣление подъ № 131 отъ 14 юлий т. г. е провъзгласилъ за избраникъ г. д-ръ Табуриновъ.

Прѣзъ врѣме на изборния день сж подадени нѣколко заявления, но само въ три секции.

Първо, въ секцията на с. Калъчлии е подадено едно заявление до прѣдседателя на бюрото отъ кандидата д-ръ Табуриновъ, въ което казва, че кметътъ на с. Калъчлии е помѣстилъ полицейскитѣ стра-

жари, заедно съ конетѣ имъ, въ училището, което било опрѣдѣлено за изборно мѣсто, и, за да не би сутринята, подѣ прѣдлогъ да отидатъ да нагледватъ конетѣ си, стражаритѣ да влияятъ на избирателитѣ, които се намиратъ въ изборното мѣсто, то моли отстранението имъ. Бюрото е взело рѣшение и е сложило резолюция, подѣ която сж подписани всичкитѣ членове, да се отстранятъ стражарскитѣ коне отъ опрѣдѣленото за избора мѣсто.

Второ заявление е подадено отъ Вѣнко Чешковъ до прѣдседателя на бюрото въ сжщата секция съ слѣдното съдържание: понеже общинскитѣ горски пѣдари Йоцо Матѣвъ, поставенъ на външната входна врата, е правилъ опити за смѣнка на бюлетинитѣ на избирателитѣ и ги замѣнява съ правителствени, затова моли веднага да бжде отстраненъ и на негово мѣсто поставенъ полицейски стражаръ. Бюрото е взело рѣшение да се отстранятъ този пѣдаръ и да се постави на негово мѣсто полицейски стражаръ, съгласно послѣдната алинея на чл. 86 отъ избирателния законъ.

Подадено е и друго заявление до прѣдседателя на бюрото въ сжщата секция отъ г. д-ръ Табурнова, съ което казва, че въ слѣдствие устното му заявление прѣдседателятѣ на бюрото е далъ заповѣдъ да се отстранятъ тримата пѣдари, които стоели на входнитѣ врата; тѣзи лица сж се оттеглили за минутка, обаче стоели пакъ тамъ и давали на избирателитѣ бюлетини. Бюрото е взело рѣшение: да се отстранятъ пѣдаритѣ отъ входнитѣ врата, съгласно послѣдната алинея на чл. 86 отъ избирателния законъ.

Има и друго едно заявление до прѣдседателя на бюрото, подадено отъ Вѣнко Чешковъ, съ което моли прѣдседателя да ускори гласоподаването, понеже имало още 300—400 души избиратели. Бюрото е отговорило на тѣжителя, че гласоподаването върви бавно — това е рѣшението на бюрото — понеже гласоподавателитѣ се бавятъ доста врѣме при турянето на бюлетинитѣ въ пликоветѣ.

Друго едно заявление има отъ Самуилъ Стойковъ съ сжщото съдържание — моли бюрото да вземе мѣрки да става гласоподаването по-бързо, да се ускори. Бюрото е взело рѣшение, че гласоподаването върви бавно, понеже гласоподавателитѣ доста врѣме се бавятъ при турянето бюлетинитѣ въ пликоветѣ. Такава е резолюцията.

Има и друго заявление отъ Самуилъ Стойковъ, въ което като казва, че г. д-ръ Трувчевъ влизалъ въ изборното мѣсто, иска да се отстранятъ отъ тамъ. Бюрото напомнило това на г. д-ръ Трувчева и го е отстранило отъ изборното мѣсто, съгласно чл. 104 отъ избирателния законъ.

Едно заявление има и отъ д-ръ П. С. Тончева до прѣдседателя на бюрото, съ което констатира, че г. д-ръ Табурновъ агитира въ самия салонъ на изборното мѣсто и иска да му се забрани това. Бюрото е взело слѣдното рѣшение: „Да се напомни на кандидата г. д-ръ П. Табурновъ втори пътъ да не агитира въ изборното мѣсто, понеже тази агитация бѣ забѣлѣзана отъ членоветѣ на самото бюро по доносение (устно) отъ застъпника д-ръ П. С. Тончевъ.“

А. Екимовъ: Вие казахте, че втори пътъ му се прави тази забѣлѣжка.

Докладчикъ д-ръ Н. Наковъ: Това е резолюцията на бюрото.

А. Екимовъ: Значи, въ сжщата секция два пъти е било забѣлѣзано туй.

Докладчикъ д-ръ Н. Наковъ: Бюрото по заявлението на застъпника д-ръ П. С. Тончевъ е констатирало, че г. д-ръ П. Табурновъ е агитиралъ въ изборното мѣсто.

Друго едно заявление има отъ Велко Чешковъ, че г. д-ръ Трувчевъ раздавалъ бюлетини въ изборното мѣсто. Бюрото взело рѣшение да не се съставя актъ на г. д-ръ Трувчева, понеже не е забѣлѣжило да раздава бюлетини въ изборното мѣсто; слѣдѣ като е разпитало, провѣрило е, че подобно нѣщо не е имало за обвинението му.

Има едно друго заявление до прѣдседателя на бюрото въ с. Чакърово отъ застъпника на г. Табурнова, съ което се оплаква, че кметѣтъ агитиралъ прѣдѣ входнитѣ врата на изборното мѣсто. Бюрото е взело рѣшение: (Чете) „Въ 4¼ ч., слѣдѣ като се провѣри за подобни дѣйствия въ изборното мѣсто, констатира се, че нѣма даже нито единъ избирателъ въ изборното мѣсто“ — тогава, когато той казва, че кметѣтъ агитиралъ. — „Възъ основа на това заявлението се оставя безъ послѣдствие“.

Има друго едно заявление, подадено до прѣдседателя на бюрото въ с. Муртатлии, съ което се заявява, че нѣкой си Крумъ Хаджидимитровъ, отъ гр. Пловдивъ, си е позволилъ да скъса афишата, която била залѣпена на църковнитѣ врата на 11 юлий. Бюрото оставило заявлението му безъ послѣдствие, понеже не е имало залѣпена подобна афиша на църковната врата, за която е дума.

Други заявления до прѣдседателитѣ на бюрата на секциитѣ, които сж 25, нѣма; само въ тѣзи три секции има.

Гласоподаването въ всичкитѣ секции е започнало въ 6 ч. сутринята, а прѣкрътяването е станало въ 6 ч. вечерята; въ нѣкои секции гласоподаването е продължено прѣдѣ видъ на туй, че е имало да гласоподаватъ избиратели.

До прѣдседателя на Народното събрание сж постъпили двѣ контестации, подадени въ срокъ. Едната е подписана отъ Нешо Чипевъ, кандидатъ за народенъ прѣдставителъ, Георги Дюлгеровъ, Пано Йоновъ, Д. Андоновъ, П. Ивановъ, Р. Г. Чорбаджийски и д-ръ П. С. Тончевъ. Въ нея се излага слѣдното: (Чете)

„На 11 того се произведе изборъ за народенъ прѣдставителъ въ втората Пловдивска избирателна околия, който изборъ се спечели отъ г. Табурнова съ 28 гласа повече отъ другия кандидатъ Чипевъ. Този изборъ е неправиленъ, и покорно молимъ почитаемото Народно събрание да го признае за недѣйствителенъ и постанови да се произведе новъ изборъ, понеже г. Табурновъ си е послужилъ съ слѣднитѣ незаконни, безчестни, прѣстъпни и неморални дѣйствия:

„1. Въ католишкитѣ села Балтаджии, Калъчлии и селата Салалии (дѣто има около 30 избиратели католици) и Геренъ (дѣто има такива около 40 души) г. Табурновъ се е поставилъ на религиозна почва и чрѣзъ католишкитѣ попове е извършилъ натискъ върху съвѣстѣта на избирателитѣ да гласуватъ не прѣмѣнно за него, като католикъ. Нѣколко вечери прѣзъ агитационния периодъ е спалъ въ помѣщението на католишкитѣ попове въ с. Балтаджии и успѣлъ да ги убѣди да заставятъ избирателитѣ да гласуватъ за католикъ, какъвто билъ отъ кандидатитѣ само г. Табурновъ. Неговитѣ агитатори сж говорили сжщо прѣдъ католицитѣ избиратели да не гласуватъ за поганецъ (друговѣрецъ). Тѣзи агитатори сж говорили сжщо, че владиката Менини желае и настоява да гласуватъ за Табурнова, като католикъ. Прѣстъпното агитиране на католишкитѣ попове отишло дотамъ, че въ недѣля, на 4 того, въ църковния дворъ на с. Балтаджии, г. Табурновъ е държалъ рѣчь, когато хората излѣзли отъ църквата, да гласуватъ за човѣкъ отъ вѣрата имъ, т. е. за него, и че който не гласува за католикъ не е достоенъ да влѣзе въ католишката църква“.

„Католишкитѣ попове сж се толкова увлѣкли въ незаконната си агитация за Табурнова, че единъ отъ

тѣхъ, отецъ Ангелъ (свешеникъ въ с. Балтаджии), е ходилъ въ с. Салалии заедно съ г. Табурнова да ги застави да гласуватъ за послѣдния. Благодарение на тази агитация на религиозна почва, той е получилъ въ с. Балтаджии 340 гласа, а всички други кандидати сж получили само около 100 гласа. Въ с. Калъчлии е получилъ 199 гласа, въ с. Салалии — 30 гласа и въ с. Геренъ — 36 гласа. Вечерта на 11 того, слѣдъ прѣброяване гласовѣтъ въ с. Калъчлии, Табурновъ е извикалъ на кмета и други присѣстествущи: „Вашата майка . . ., отъ васъ очаквахъ 400 гласа, а вие ми дадохте само 200, ще ви дамъ да разберете; вамъ не давамъ нищо за гуляй“; слѣдъ това заминалъ за с. Балтаджии, дѣто се прѣдалъ на гуляй съ избирателитѣ за даденитѣ му 340 гласа.

„Доколко г. Табурновъ е билъ нахаленъ къмъ избирателитѣ католици се вижда отъ факта, че въ с. Калъчлии е заплашвалъ нѣкои избиратели прѣдъ и въ самото изборно бюро, за което има оплакване — това сж заявленията, които ви четохъ по-рано и съ които се оплакватъ, че г. Табурновъ е агитиралъ въ самото изборно мѣсто и му е била направена бѣлѣжка.

„2. Почти въ всички села Табурновъ е похарчилъ и оставилъ грамадни суми (пари) за подкупъ на избирателитѣ. Допълнително ще посочимъ точно кждѣ, какви суми е оставилъ, било за пиене, било за подкупъ на избиратели. Най-убѣдително се твърди навсѣкждѣ, че той е похарчилъ 10 хиляди лева, за да спечели този изборъ.

„3. Табурновъ е заплашилъ избирателитѣ въ с. Суютчукъ, че, ако не гласуватъ за него, нѣма да продължава защитата на горското имъ общинско дѣло съ с. Кадършикъ. Това дѣло е много важно за с. Суютчукъ, и, въпрѣки платеното му възнаграждение, той ги застрашилъ, че ще направи всичко възможно да го загубятъ, ако не гласуватъ за него. Когато видѣлъ, че това заплашване не било достатъчно, далъ имъ писмено задѣлжение да води дѣлото занаяпрѣдъ безплатно, ако въ сжщностъ гласуватъ за него. Послѣдното обстоятелство е изказано публично отъ писаря му Нотовъ вечерта на 11 того въ с. Брѣзово прѣдъ лицата: Петъръ Янѣковъ, отъ с. Тюркменъ, Димитъръ Баковъ, отъ Пловдивъ, фелдшеръ Симеоновъ (въ Брѣзово), Георги Христовъ, запасенъ капитанъ, и много други, които ще покажемъ, ако е нужно. Нѣщо повече, сжщиятъ Нотовъ е казалъ още: „Турихме католички кръстъ на Брѣзовската избирателна околия“.

„4. Въ с. Маноле сж взети избирателнитѣ книжки на голѣмо число отъ избирателитѣ и имъ сж давани въ деня на избора, за да се осигури, че ще гласуватъ за Табурнова. Това е извършилъ тамошниятъ богатъш Тоню Петровъ, въ чийто домъ прѣзъ цѣлия изборенъ день е билъ Димитъръ Барзовъ (приятелъ на Табурнова) и тамъ сж викани избирателитѣ, за да си получаваатъ избирателнитѣ книжки. Благодарение на това незаконно срдѣство е получилъ 78 гласа.

„Всички горѣизброени срдѣства сж прѣдостатъчни да ви убѣдятъ, г. г. народни прѣдставители, че Табурновъ спечели избора по безчестенъ начинъ и то само съ 28 гласа повече. Ето защо, ние сме увѣрени въ вашата мѣдростъ, че нѣма да утвърдите подобенъ кандидатъ и ще дадете възможностъ на избирателитѣ да проявятъ волята си безъ влияние съ прѣстѣпни дѣйствиа“.

Слѣдватъ подписитѣ на констататоритѣ.

Д-ръ П. Табурновъ: Само че има единъ подписъ само за една точка.

Донладчикъ д-ръ Н. Наковъ: Да, има единъ подписъ само за една точка. (Чете)

„Поддържамъ пунктъ първи, алинея послѣдна, понеже азъ обърнахъ внимание на бюрото, което кон-

стантира вѣрността на това обстоятелство, скрѣпено съ подписитѣ на състава на бюрото.“ Това е писано като особено мнѣние отъ г. д-ръ Тончевъ.

Отдолу на тази констатация има една завѣрка отъ кмета на с. Брѣзово съ подписа на кмета и секретаря. (Чете)

„Брѣзовското общинско управление, Пловдивска околия, удостоверява, че горнитѣ подписи на настоящата констатация дѣйствително сж на: Пано Йоновъ, Димитъръ Андоновъ, Георги Дюлгеровъ, Петъръ Ивановъ, Раднѣ Г. Чорбаджийски, д-ръ П. С. Тончевъ, избиратели отъ с. Брѣзово, лично менъ познати, които днесъ се подписаха въ общинското управление, въ мое присѣстствие“.

Подписитѣ на тѣзи лица, подписавшитѣ констатацията, съ изключение на г. Чипева, който е кандидатъ отъ Пловдивъ, личатъ въ избирателния списъкъ.

Втората констатация е подадена до прѣдседателя на Народното събрание, тоже въ срокъ, отъ нѣколко избиратели отъ с. Калъчлии. (Чете)

„Господине прѣдседателю, прѣзъ деня на избора (11 юлий т. г., указъ № 285 отъ 7 юний с. г.) кандидатъ Паскалъ Табурновъ, въпрѣки оплакванията отъ страна на избирателитѣ и тѣзи на застъпницитѣ и прѣдупрѣждението на прѣдседателя на бюрото, злоупотрѣбаваше съ свободата, която му дава чл. 68 отъ избирателния законъ, като се качваше въ салона на основното ни училище, дѣто се произвеждаше изборътъ, и се спираше между негласувалитѣ избиратели и говорѣше съ тѣхъ (агитираше за неговото избиране), нѣщо противно на чл. 86 отъ сжщия законъ (първа и послѣдна алинея: „Кандидатитѣ или застъпницитѣ трѣбва да стоятъ на три метра далечъ отъ масата на бюрото“ и „влизането става по единично“), а тѣ не можеха да си смѣнятъ бюлетинитѣ, които сж взели отвънъ за хатѣръ, прѣди да влѣзатъ въ стаята на бюрото, а пѣкъ вжтрѣ не смѣха да се бавятъ много, понеже г. Табурновъ дохождаше и се спираше до масата, върху която стоаха урнитѣ, та ги бѣше страхъ да не се сѣти, че се размѣня бюлетината, и тежко му пѣкъ на тогава, който не може да си залѣпи плика и самозванитѣ католикъ види, че не е неговата бюлетина. Той агитираше, че билъ католикъ и селото католичко, та да го избераатъ, и той ще защитава всички дѣла безплатно. Веднага изважда портфелчето си и му записва името, за да го каже на вѣрнитѣ си спартизани, които, когато спечалятъ, ще му дадатъ да разбере, защо не е гласувалъ за Табурнова, сжщо и „не гласувайте за поганци“.

„Понеже въ 5 ч. подиръ пладне имаше много избиратели да чакатъ за гласоподаване, то, съгласно чл. 89 отъ казния законъ, гласоподаването се продължи ужъ до 6 ч., обаче не бѣше точно до 6, а до 6 ч. 5 м., като двамата членове на бюрото гласуваха послѣдни, безъ да се помѣсти това въ протокола. При все че се продължи гласоподаването съ 5 минути, пакъ не се свѣршиха лицата, които чакаха да гласуватъ, а се развърнаха негласували повече отъ 150 души, отъ което може да се сжди, че кандидатътъ отъ партията съ сивия цвѣтъ (който не бѣше напълно сивъ), Паскалъ Табурновъ, е спечелилъ избора съ тѣзи гласове, които сж дадени прѣди 6 ч. и щѣше да вземе другъ кандидатъ избора, ако бѣха се пѣкъ допуснали, както тѣзи слѣдъ 6 ч. и останалитѣ повече отъ 150 гласоподаватели.

„Всичко горѣизложено се знае отъ членоветѣ на бюрото и отъ всичкитѣ застъпници.

„Понеже ние не сме доволни отъ резултата на избора, то молимъ разпорѣждането Ви, г. прѣдседателю, за произвеждането другъ изборъ, ако не общъ, то поне за нашата (Калъчлийска) секция и да се възбуди прѣстѣждане противъ кандидата Паскалъ Табурновъ, съгласно чл. 180 отъ избирателния за-

конъ, и се накаже по чл. 173 отъ същия законъ, понеже той е правилъ разисквания съ негласувалитѣ избиратели въ избирателното мѣсто, и по чл. 131 отъ наказателния законъ, понеже той е общавалъ да защитава безплатно или съ по-долна цѣна разни дѣла, отъ което може да се яви развиването на разбойничествата и кражбитѣ, като се надѣватъ, че ще бждатъ оправдани, и то безплатно.

„Като се надѣваме, че просбата ни ще бжде удовлетворена, оставаме къмъ Васъ съ отличо почитание.“

Подписалитѣ тази контестация лица сж петъ отъ с. Калъчлии. Направена е провѣрка по избирателнитѣ списъци и се е оказало, че фигуриратъ въ тѣхъ. Единиятъ отъ тѣхъ е кметъ — това по думитѣ на кандидата — другиятъ билъ писаръ.

При разглеждането редовността на избора отъ провѣрочната комисия, имайки налице тѣзи двѣ контестации, комисията рѣши изборътъ да се утвърди — що се касае до редовността на избора.

Въ него врѣме се повдигна и въпросъ за подданството на избраника г. д-ръ Табурновъ. Комисията възложи на докладчика да направи справка въ законитѣ и да ѝ докладва. Въ това врѣме г. Табурновъ, ако и комисията да бѣше се произнесла за утвърдението на избора му, прѣдстави едно удостоверение отъ съдебния приетавъ № 4781 отъ 22 октомврий 1910 г., въ което се казва: (Чете) „Дава се настоящето на д-ръ П. Табурновъ, адвокатъ отъ гр. Пловдивъ, за това, че той на 3 юлий т. г. се е явявалъ въ канцеларията ми съ отецъ Говедаровъ отъ с. Салалии и е проучвалъ изпълнителното ми дѣло № 526/1910 г., образувано по изпълнителенъ листъ № 13.009, издаденъ на 10 юний т. г. отъ Пловдивския окръженъ съдъ по т. ч. пр. № 213 отъ 1910 г., въ полза на Леонъ З. Бергеръ отъ гр. Карлово, срѣщу отецъ Амброзий Рончевъ отъ с. Салалии, за 3.500 л.“

Г. Табурновъ прѣдстави това удостоверение, имайки прѣдъ видъ, че въ контестацията бѣше казано, че е ходилъ, въпрѣки рѣшението на комисията въ положителна смисълъ, да агитира заедно съ нѣкой си свещеникъ.

Г. Табурновъ прѣдстави и единъ актъ отъ 21 януарий 1884 г., съставенъ отъ изпълняющия длъжността софийски кметъ г. Д. Н. Х. Коцевъ по заявлението на г. П. Табурновъ, който се е явилъ прѣдъ него съ софийскитѣ жители Георги Пановъ, Коста Андоновъ, К. Кушлевъ, Христо Горановъ и Симо Соколовъ, съ което заявление е молилъ (Чете) „да се изпълнятъ формалноститѣ, изисквани отъ закона, за да може той да приеме българско подданство, съгласно заявлението му отъ 25 ноемврий 1883 г., регистрировано подъ № 5.181, за което и довелъ горнитѣ лица, които споредъ чл. 19 отъ закона за българското подданство отъ 26 февруарий 1889 г. утвърдиха, че Паскалъ Табурновъ дѣйствиелно досега ималъ добро поведение, живѣе въ гр. София отъ една година и повече врѣме и се занимавалъ съ чиновничество (по настоящемъ съдебенъ слѣдователъ при Софийския окръженъ съдъ), отъ което изкарвалъ прѣпитанието си.

„За всичко горѣизложено състави се настоящиятъ актъ“

Слѣдъ това г. Табурновъ е прѣдставилъ и друго едно удостоверение, което е отъ 18 ноемврий 1883 г., издадено отъ прѣдседателя на една наборна комисия капитанъ Соколки, въ което се казва, че Паскалъ Табурновъ се е явилъ прѣдъ софийската наборна комисия и е освободенъ по сѣмейното му положение навсѣгда.

Слѣдъ това, той е прѣдставилъ и двѣ телеграми — не се вижда отъ коя сж дата — едната е до Народното събрание, подадена отъ Карлово, отъ нѣкой си запасенъ подполковникъ Арнаудовъ. (Чете)

„Народното събрание, Табурнову“ — до него лично е адресирана телеграмата, въ която се казва: „Вѣхте доброволецъ при IV-та пловдивска дружина на бивоака Брѣзово и Келташъ, Пиротъ. Дружиненъ командиръ поручикъ Аврамовъ, сега служи Черноморски полкъ“.

Втората телеграма е подадена до г. Табурнова отъ запасния подполковникъ Г. Николаевъ, въ която се казва: (Чете) „Удостоверявамъ, че бѣхте при IV-та пловдивска дружина до 20 ноемврий 1885 г. Адютантътъ ми се нарича Михаилъ Ивановъ, живѣе Казанлъкъ“.

Освѣтъ това постѣпило е едно заявление до Народното събрание, регистрирано отъ 2 того, подадено отъ г. Нешо Н. Чипевъ, аптекаръ въ гр. Пловдивъ, кандидатъ за народенъ прѣдставителъ въ Брѣзовската околия, по случай произведения изборъ на 11 юлий т. г.

Д-ръ П. Табурновъ: Искамъ да взема думата по въпроса, да-ли може да се прочете това заявление или не, защото това е единъ принципиаленъ въпросъ.

Обаждатъ се отъ мнозинството: Всичко да се чете!

Д-ръ П. Табурновъ: То е постѣпило вчера въ комисията. (Възражение отъ мнозинството)

Докладчикъ д-ръ П. Наковъ: Азъ ще обясня какъ стои работата. Понеже г. Табурновъ, както виждамъ, не иска да се чете това заявление . . .

Д-ръ П. Табурновъ: Да.

Докладчикъ д-ръ Н. Наковъ: . . . азъ ще кажа защо смѣтамъ да докладвамъ това заявление и послѣ ще кажа рѣшението на комисията. Сега съобщавамъ, че е постѣпило вчера такова едно заявление отъ г. Чипева и по това заявление, и по тѣзи документи, които прѣдстави г. Табурновъ, и по тая справка, която азъ направихъ въ законитѣ относително правото за избираемостъ на г. Табурнова — за неговото подданство и пр., вчера провѣрочната комисия се събра и се занима съ тѣзи въпроси.

По първия въпросъ — по въпроса за подданството — ще кажа съображенията на комисията; тя счита, че г. Табурновъ има всички права на единъ български подданикъ, има и правото да бжде избранъ за народенъ прѣдставителъ.

По въпроса за това заявление комисията рѣши слѣдното.

Обаждатъ се отъ мнозинството: Прочетете го.

Докладчикъ д-ръ Н. Наковъ: Азъ ще го прочета. — Понеже тя по-рано бѣше се произнесла за утвърдението на избора, а това заявление постѣпи вчера, комисията рѣши слѣдното: да не се занимава съ това заявление, да не се повръща наново да разрѣшава въпроса за редовността или нередовността на избора, а това заявление да се докладва въ Народното събрание. Това е рѣшението на комисията.

Н. Мирски: Избирателътъ, подписалъ това заявление, отъ околията ли е?

Докладчикъ д-ръ Н. Наковъ: Това е рѣшението на комисията — заявлението да се докладва, да се прочете въ Народното събрание.

С. Савовъ: Тѣй, тѣй.

Докладчикъ д-ръ Н. Наковъ: Комисията, въпрѣки това заявление, остана на първото си рѣшение, както азъ го докладвахъ — утвърждава избора.

Заявлението е подадено, както казахъ, отъ г. Чипева. Той не е избирателъ отъ Бръзовската околия, а е кандидатъ за народенъ прѣдставителъ въ сѣщата околия. Той казва слѣдующето: (Чете)

„Г. г. народни прѣдставители, за пояснение на подадената отъ мене и други избиратели контестація по бръзовския изборъ, считамъ за свой дългъ да добавя още слѣдното:

„По пунктъ първи на контестацията, че отецъ Ангелъ е ходилъ въ с. Салалии да говори на католицѣ избиратели да гласуватъ за католикъ, ще се установи отъ свидѣтели: 1. кметъ на с. Балтаджи, 2. кметъ на с. Калъчлии, Тобия Иосифовъ“. — Това е по първи пунктъ на контестацията, че г. Табурновъ си е служилъ съ католическитѣ свещеници и че агитацията му е била сложена на религиозна почва — така е казано въ самата контестація.

„По пунктъ втори на контестацията. Въ с. Стрѣма: на Петъръ Караалански сѣ дадени 40 л. подкупъ отъ д-ръ Табурновъ.“ Втори пунктъ на контестацията бѣше, че д-ръ Табурновъ билъ похарчилъ около десетъ хиляди лева, и въ него се казваше, че, ако трѣбватъ доказателства и конкретни факти, контестаторитѣ ще ги посочатъ. Така е казано въ контестацията. „Свидѣтели за това, че на Петъръ Караалански сѣ дадени 40 л. сѣ: Димитъръ Нончевъ, секретаръ-бирникъ въ сѣщото село; 60 л. сѣ дадени подкупъ отъ сѣщия на Ан. Николовъ, сѣщиятъ свидѣтелъ.

„По пунктъ трети на контестацията, относително дѣлото на с. Суютчукъ: секретаръ-бирникъ на това село Раю Илия Расвъ на 13 юлий т. г. въ с. Бръзово е изповѣдалъ въпроснитѣ обстоятелства прѣдъ свидѣтелитѣ: 1. Георги Дюлгеровъ, аптекаръ на с. Бръзово; 2. Петъръ Бюлбюлевъ, учителъ въ с. Бръзово; 3. Антонъ Кузмановъ, отъ с. Бръзово; 4. Хр. Ал. Гаговъ, отъ с. Бръзово, и 5. Таню Ивановъ, отъ с. Бръзово.

„Сѣщитѣ обстоятелства е изповѣдалъ въ с. Хамзаларе прѣдъ свидѣтели: 1. Т. Ивановъ, държавенъ бирникъ, и 2. Иосифъ Грозевъ, кметъ въ сѣщото село.

„Въ с. Автоово: г. Табурновъ е далъ 20 л. на кръчмаря Данаилъ, за да черпи онѣзи, които гласуватъ за д-ръ Табурновъ. Свидѣтелъ: сегашниятъ кметъ.

„Въ с. Туркменъ: г. Табурновъ е далъ 20 л. на бакалина Ст. Ивановъ, за да черпи. Свидѣтели: 1. Дѣлчо Георгиевъ, и 2. Стоилъ Стойчевъ, отъ сѣщото село и двамата.

„Въ с. Бабекъ: Ив. Добревъ и Ив. Петковъ сѣ извели подкупъ, за да гласуватъ за д-ръ Табурновъ. Свидѣтели: 1. Матю Геновъ, отъ сѣщото село, Колю Мариновъ, Ташу Колевъ, П. Н. Шивачевъ, Стоянъ Златановъ и Стоименъ Таневъ, всички отъ сѣщото село.

„Въ с. Салалии: Табурновъ е оставилъ 20 л. подкупъ на кръчмаря Гено Вълкановъ за черпене; свидѣтели: Никола Ив. Кибарски, Петко Миларски, Ал. Котовъ, Колю Зангирски, Петко Ганевъ и Колю Колевъ, всички отъ сѣщото село.

„Въ с. Комарларе. Подкупъ е даденъ на Ив. Пеневъ. Свидѣтели: Никола Филчевъ и Иванъ Христовъ, отъ сѣщото село.

„Въ с. Сарж-Демирджи. Агитаторъ на д-ръ Табурновъ — Молдовански, адвокатъ, е далъ 30 л. подкупъ на Димитъръ Ивановъ, отъ сѣщото село. Свидѣтели: Петъръ Бюлбюлевъ, прѣдседателъ на изборното бюро отъ с. Бръзово; Иванъ Георгиевъ, Ст. М. Поповъ, Желю Йончевъ — всички отъ с. Сарж-Демирджи; Юрданъ Ивановъ, кметъ, Маню Г. Маневъ, отъ с. Бръзово, и Ив. Минчевъ, стражаръ.

„По пунктъ четвърти на контестацията, изложението ще се установи отъ пловдивскитѣ търговци“ — въ тоя пунктъ на контестацията е казано, че сѣ прибирани избирателнитѣ книжки и сѣ давани на

сутринята отъ хората на Табурнова, за да осигурятъ гласоподаването за него. Тукъ се казва, че наложението въ пунктъ четвърти на контестацията ще се установи отъ пловдивскитѣ търговци: „Атанасъ Рашковъ и Михаилъ Ангеловъ Фурнаджиевъ, които въ деня на избора били въ с. Манолъ.

„Слѣдъ избора, Табурновъ е далъ голѣмъ гуляй на избирателитѣ, гласували за него. Този гуляй се е състоялъ при геренската кория, дѣто сѣ яли и пили, докато нѣкои се сбили. За този случай има прѣписка въ околийското управление.

„При това твърдя и зная положително, че до г. прокурора на Пловдивския окръженъ сѣдъ сѣ подадени заявления за подкупи, извършени отъ Табурнова.“

Както казахъ, г. г. народни прѣдставители, що се касае до редовността на избора, имайки прѣдъ видъ тѣзи двѣ контестації и заявленията, подадени само въ три избирателни секции, комисията се произнесе за утвърдението на избора.

По втория въпросъ, да-ли избраникътъ Табурновъ има право на избираемостъ.

Н. Гешевъ: Кажете мотивитѣ на комисията.

Докладчикъ д-ръ Н. Нановъ: Съображенията на комисията, че той има право на избираемостъ, сѣмъ слѣднитѣ: на 8 декемврий 1890 г. Събранието, по едно прѣдложение на тогавашния министъръ на външнитѣ работи г. Грековъ, направено на основание на едно заявление, подадено отъ г. Табурнова до министерството и внесено отъ министра на външнитѣ работи г. Грековъ въ Събранието, послѣдното е рѣшило, че приема г. Табурнова за български подданикъ. Този въпросъ за неговото подданство се повдигна, понеже чл. 50 отъ избирателния законъ казва: „Чужденци, приети за български подданици по установения отъ закона редъ, макаръ и да отговарятъ на другитѣ, изискуеми отъ закона, условия, не могатъ да бѣдатъ избирани за народни прѣдставители, ако не сѣмъ изтекли поне 20 години отъ приеждането имъ. Това разпореджидане има обратна сила.“

Г. г. народни прѣдставители! Има единъ законъ за подданството отъ 1880 г. Процедурата за признаване на българското подданство по тоя законъ е особена: подава се заявление до кметството, внася се въ министерството, Министерскиятъ свѣтъ го внася на одобрение въ Народното събрание и, ако послѣдното одобри рѣшението на Министерския свѣтъ, този чужденецъ, признатъ за български подданикъ, слѣдъ петъ години отъ приеждането му, има право да бѣде избранъ за народенъ прѣдставителъ. Този законъ отъ 1880 г. е измѣненъ съ законъ, изработенъ отъ Държавния свѣтъ, отъ 1883 г., и въ него процедурата е друга: подава се заявление до кметството, послѣ се изпраща на околийския началникъ, послѣдниятъ го изпраща на министерството и т. н. Що се касае до искането да се признае за български подданикъ, този законъ отъ 1883 г., съ който се отмѣнява онзи отъ 1880 г., въ чл. 20 казва така: (Чете) „Чужденецъ, който е направилъ подобно заявление, откажъ проживѣе три години подиръ подаването на прошениято си, и чрѣзъ поведението си докаже, че той живѣе честно и не принадлежи никаква врѣда на страната, князѣтъ, по прѣдложението на министра на правосъдието, съгласно съ мнѣнието на Държавния свѣтъ, може да даде на просителя българското подданство чрѣзъ особенъ указъ, а втората алинея на чл. 36 отъ сѣщия законъ гласи: (Чете) „Чужденецъ, приетъ за български права, принадлежащи на българския гражданинъ. Обаче, той не може да бѣде избранъ ни за Народното събрание, ни за друго изборно утвърждение, освѣтъ слѣдъ 15 години отъ датата за добиването българско подданство“. Този законъ за подданството е отъ

1883 г. Г. Табурновъ е приетъ за български подданик въ 1890 г., значи, при сжествуването на закона за подданството отъ 1883 г., по който законъ се е искало изминаването на 15 години отъ датата на добиването българско подданство, за да има право да бжде избранъ за народенъ прѣдставителъ. Този законъ за подданството е измѣненъ въ 1903 г., а публикуванъ на 5 януарий 1904 г. Въ него чл. 13 казва слѣдното: (Чете) „Чужденецътъ, който е добилъ българско подданство по натурализация, се ползува съ всички граждански и политически права, които сж свързани съ качеството на български гражданинъ. При все това, той не може да бжде избираемъ за народенъ прѣдставителъ, докато не изтѣкатъ 15 години отъ датата на добиването на българското подданство, освѣтъ ако единъ особенъ законъ намали този срокъ. Този срокъ се намалява на десетъ години за ония, които сж станали български подданици по силата на чл. 9, пунктъ 3“ — за нѣкакви особени заслуги на страната. — „Срокътъ може да бжде намаленъ до 3 години“. Значи, законътъ за подданството отъ 1883 г. е измѣненъ съ закона за подданството отъ 1903 г.; публикуванъ на 5 януарий 1904 г. Къмъ този чл. 13 има слѣдната забѣлжка: (Чете) „Отмѣняватъ се чл. чл. 50 и 132 отъ избирателния законъ“. Чл. 47 отъ избирателния законъ, отъ 1898 г., казва слѣдното за правото на избираемостъ: (Чете) „Чужденци, приети за български подданици по установения отъ закона редъ, макаръ и да отговарятъ на другитъ изискуеми отъ закона условия, не могатъ да бждатъ избирани за народни прѣдставители, ако не сж изтекли поне 20 години отъ приемането имъ“. Това по избирателния законъ отъ 1898 г. Става измѣнение на тоя законъ въ 1901 г. Въ 1901 г. чл. 50 отъ избирателния законъ си остава ошниятъ, само съ една прибавка, като се измѣнява чл. 47, който става чл. 50. Само съ тази прибавка членътъ гласи, че чужденци, приети за български подданици и пр... иматъ право да бждатъ избирани за народни прѣдставители 20 години слѣдъ приемането имъ за български подданици. Това разпореждане има обратна сила. Само това е измѣнението, което е направено въ чл. 50 отъ избирателния законъ отъ 1901 г. Слѣдъ този законъ отъ 1901 г. иде измѣнението на закона за подданството отъ 1904 г., въ което е казано, че се отмѣняватъ чл. чл. 50 и 132 отъ избирателния законъ, пакъ засѣгающи правата на избираемостъ за окръжни съвѣтници. Става измѣнение на избирателния законъ и въ 1906 г., но чл. 50 не е измѣняванъ — остава си сжщиятъ и е помѣстенъ въ брошурата така, както казахъ, т. е., че трѣбва да изтѣкатъ 20 години отъ деня на приемането на чужденеца за български подданикъ, за да има право да бжде избранъ за народенъ прѣдставителъ, и че законътъ има обратна сила. Въ 1907 г. ставатъ тоже измѣнения на избирателния законъ, но чл. 50 отъ него не се измѣня. Става измѣнение на избирателния законъ въ 1908 г. отъ настоящата камара, но измѣнение на чл. 50 пакъ не е ставало; въ дневницитъ такава нѣщо не фигурира. Въ 1909 г. ставатъ тоже измѣнения на избирателния законъ, но измѣнения на чл. 50 по дневницитъ нѣма.

Комисията, имайки прѣдъ видъ това и закона за подданството отъ 1904 г., забѣлжката му къмъ чл. 13, че се отмѣняватъ чл. чл. 50 и 132 отъ избирателния законъ, които изискватъ 20 години, а чл. 13 отъ закона за подданството 15 години, съчете, че чл. 50 отъ избирателния законъ е отмѣненъ, както е отмѣненъ съ чл. 13 отъ закона за подданството, и че Г. Табурновъ има правото на избираемостъ за народенъ прѣдставителъ. Законътъ за подданството се издава отъ Министерството на правосъдието въ единъ сборникъ. Измѣненията въ избирателния законъ сж станали по прѣдложение, внесено отъ Министерството на вътрѣшнитъ работи, и понеже при

печатането на избирателния законъ въ брошури не е ставало измѣнение на чл. 50, безъ да знаятъ, че той е отмѣненъ отъ закона за подданството отъ 1904 г., сж напечатали и чл. 50, и той фигурира въ избирателния законъ отъ 1901, 1906, 1907, 1908 и 1909 г. Това е положението за подданството.

Комисията по казанитъ съображения съчете, че Г. Табурновъ има правото на избираемостъ, защото отъ деня на приемането му за български подданикъ — 8 декемврий 1890 г. — до деня на избора има повече отъ 15 години, даже и 20 години.

С. Савовъ: Не е изпълнилъ още 20 години.

М. Ничовъ: Кога е направилъ 20 години?

Докладчикъ д-ръ Н. Накровъ: 20 години ще направи, Г. Ничовъ, на 8 декемврий т. г.

М. Ничовъ: А 15-тъ отъ кога се броятъ?

Докладчикъ д-ръ Н. Накровъ: Отъ 8 декемврий 1890 г.

Прѣдъ видъ тѣзи съображения на провѣрочната комисия — азъ съобщавамъ нейното рѣшение и отъ нейно име моля да се утвърди изборътъ на Г. Табурнова, като се прочете на почитаемото Собрание и заявлението, което е дадено отъ Г. Чипева.

Н. Гешевъ: А кои сж мотивитъ за утвърдението?

Докладчикъ д-ръ Н. Накровъ: Ще съобща на Народното събрание едно — за освѣтление: че второто заявление е подадено вчера, слѣдъ контестацията, слѣдъ рѣшението на провѣрочната комисия по редовността на избора, и второ, че е подадено отъ пропадналия кандидатъ. Почитаемото Народно събрание, когато ще се произнася по него, нека има прѣдъ видъ чл. 124 отъ избирателния законъ, въ който е казано, че заявления по нередовността на избора се подаватъ отъ избирателитъ въ сжщата избирателна околия. Това за пояснение.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата Г. Никола Кжневъ.

Н. Кжневъ: (Отъ трибуната) Вземамъ думата Г. Г. народни прѣдставители, да ви помоля да поставите да се анкетира изборътъ на Г. Табурнова. Това е просителната точка, така да се каже, отъ моя говоръ. Ще изложя сега мотивитъ, по които азъ намирамъ, че изборътъ на Г. д-ръ Паскала Табурновъ трѣбва да бжде анкетиранъ.

И. Хаджиевъ: Не касиранъ.

Н. Кжневъ: Не касиранъ, а анкетиранъ.

На първо мѣсто, нека азъ ви прѣдамъ сжщията на двѣтъ контестации, подадени срѣщу този изборъ. Едната контестация по брѣзовския изборъ е поставила въ Народното събрание на 17 юлий 1910 г. Тя е подадена отъ избирателитъ: Т. Йозевъ, Гено И. Шарковъ, Алекси Кериновъ, Ч. Мирчевъ и Иванъ Я. Зайковъ. Въ тази контестация избирателитъ се оплакватъ, че по избора, станалъ на 11 юлий 1910 г. въ Брѣзовската околия, били извършени слѣднитъ дѣяния: първо. Самиятъ кандидатъ, Г. д-ръ Паскаль Табурновъ, агитиралъ въ станата, дѣто засѣдало бюрото; не вънъ, въ оградата. Моля да обърнете внимание — а въ самата стая, дѣто е засѣдало бюрото. Второ. Оплакватъ се още и за това, че кандидатътъ, Г. д-ръ Паскаль Табурновъ, съ пѣлъ да упражни интимидино, заплашително въздѣйствието върху онѣзи избиратели католици, които му били обѣщали по-рано да гласоподаватъ за него, не стоятъ на опрѣдѣленото

му отъ самия законъ разстояние — три метра далечъ отъ урнитѣ, а се доближавалъ до самата маса, дѣто сѣ поставени урнитѣ. И това билъ правилъ сѣ цѣлъ да накара избирателитѣ, които отвѣнъ сѣ му дали дума да гласоподаватъ за него, да вѣрватъ, че той, доближавайки се до самата маса, знае за кого ще гласоподаватъ, макаръ и бюлетинитѣ да е туренъ въ пликъ. Както ми обясняватъ, имало една стая, дѣто засѣдало бюрото. На една жгълъ на тая стая е било прѣградено съ човали. Тази прѣградка е съставлявала тайната стаячка. Краката на избирателитѣ, които сѣ влизали въ нея, сѣ се виждали. Г. Табурновъ не си е стоялъ на опрѣдѣленото му отъ закона мѣсто, но ставалъ, движилъ се изъ стаята, доближавалъ се до самата тайна стаячка...

Д-ръ П. Табурновъ: Приказвалъ!

Н. Кжневъ: ...доближавалъ се и до масата. Съ каква тенденция? Който избирателъ влиза въ изборната стая, виждайки, че г. Табурновъ шарилъ изъ стаята, че наблюдава краката на тѣзи, които ще гласоподаватъ, че отива до урнитѣ и се взира, фиксира тѣзи, които ще гласоподаватъ...

К. Мирски: Какъ?

Н. Кжневъ: Ржцѣтъ имъ гледа, пликоветѣ имъ гледа.

А. Стамболийски: Краката да имъ гледа, още не значи, че ржцѣтъ имъ гледа.

Н. Кжневъ: Не прѣкъсвайте, г. Стамболийски, вземете думата послѣ и ми отговорете. Азъ казвамъ какъ се оплакватъ, а не казвамъ още, че това е вѣрно. — Когато избирателитѣ, който влиза въ изборната стая, вижда, че кандидатътъ Табурновъ не си стои на стола три метра далечъ отъ урнитѣ, а шарилъ до тайната стаячка, ту до урнитѣ, и когато вижда, че г. Табурновъ фиксира избирателитѣ, гледа го въ ржцѣтъ, гледа пликоветѣ, гледа го въ очитѣ, той — избирателитѣ — мисли, вѣрва, че той е въ състояние да узнае, да-ли е устоялъ на своето обѣщание или пъкъ е измѣнилъ. Избирателитѣ сѣ мислили, че г. Табурновъ е такъвъ голѣмъ артистъ, че е въ състояние даже и прѣзъ пликоветѣ да види, да-ли тѣ даватъ тази бюлетина или друга. (Смѣхъ)

С. Савовъ: Стрѣлялъ изъ засада.

Н. Кжневъ: Туй е второто имъ оплакване.

Третото оплакване. Въ първата контестація — азъ не говоря още за втората — казано е, че г. Табурновъ обѣщавалъ на жителитѣ отъ двѣ села, отъ дѣто е получилъ най-много гласове — а именно на с. Балтаджи, дѣто е получилъ 340 гласа, и с. Калъчлии, дѣто е получилъ 199—200 гласа — на тѣзи двѣ села и на други села е обѣщавалъ да води процеситѣ имъ безплатно.

Четвъртото оплакване е, че г. Табурновъ и всички негови другари сѣ убѣждавали католицитѣ избиратели така: „Не гласувайте за поганецъ (православенъ), гласувайте за правовѣренъ (католикъ)“. Агитацията не се е водила на политическа почва — не гласувайте за демократъ, за прогресистъ, за народникъ — но се е водила на религиозна почва; това се твърди отъ тѣхъ. Тамъ, г-да, всѣка партия е имала кандидатъ, както се вижда: г. Чипевъ — демократъ, г. Табурновъ — тончевистъ, или както се нарича младо-либералъ; г. Радославовъ, г. Людекановъ — прогресистъ, г. Галовъ, мисля, че, е земеделецъ.

Отъ земеделската група: Да.

Н. Кжневъ: И г. Иванъ Дойковъ. Не зная отъ коя партия е.

А. Стамболийски: Народникъ.

Н. Кжневъ: Петото оплакване е, че не сѣ допуснати да гласоподаватъ въ една секция 150 души избиратели, поради прѣкратяването на гласоподаването въ опрѣдѣленото отъ закона врѣме или настѣпването на опрѣдѣления отъ закона часъ. Контестаторитѣ турятъ това оплакване въ свѣзка съ бавността въ производството на избора, за която г. докладчикътъ ви говори. Има оплакване отъ застъпничитѣ, и то не на нашата партия, но, струва ми се, на прогресивната партия: отъ г. д-ръ Н. С. Тончева, адвокатъ, че бюрото произвеждало избора много бавно.

Това сѣ всичкитѣ оплаквания, г. г. другари, които азъ намирамъ въ първата контестація. И тѣй има петъ оплаквания, резюмирамъ ги: първо — агитиране въ изборното мѣсто; второ — нестоенството на г. Табурнова на опрѣдѣленото му отъ закона мѣсто; трето — обѣщаване безплатно водене дѣла; четвърто — не гласувайте за поганецъ, и пето — недопускане 150 души избиратели да гласоподаватъ.

На 20 юлий 1910 г. е регистрирана въ Народното събрание втора контестація, подадена на пощата на 15 юлий — изборътъ е на 11 юлий, контестацията е дадена на 15. Тази контестація е подадена отъ слѣднитѣ избиратели: г. Нешо Чипевъ, аптекаръ въ Пловдивъ, кандидатъ за народенъ прѣдставителъ на демократическата партия; г. Георги Дюлгеровъ, аптекаръ въ Брѣзово, г. Пано Ионовъ, земеделецъ, г. Димитъръ Антоновъ, търговецъ, г. П. Ивановъ, г. Д. Г. Чорбаджийски и г. д-ръ П. С. Тончевъ, адвокатъ, прогресистъ. Счетовъ за нужно да ви посоча имената, защото възможно е, нѣкой пакъ да ни изтъкне единъ доводъ, който ще има характеръ на вчерашния: моралната физиономия на лицата, които контестирайтъ. Въ тази контестація срѣщаме слѣднитѣ алегации. Католическитѣ попове изъ всичкитѣ села на Брѣзовска околия сѣ ходили да агитиратъ съ лозунга: „Не избирайте поганецъ, а католикъ, какъвто желае нашиятъ монсеньоръ Менини“. Въ развитието на туй, казва се, че католическитѣ попове, които не били допуснати на никой отъ другитѣ кандидати да станатъ въ тѣхния черковенъ дворъ, не само че сѣ приели г. Табурнова въ черковния дворъ, но му допуснали да държи рѣчь съ заключение: „Недостоеенъ е да влѣзе въ католическа черква оня, който не гласоподава за католикъ“. Такава е била есенцията на рѣчта, произнесена отъ г. Табурнова въ двора на католическия храмъ. Отецъ Ангелъ, свещеникъ въ с. Балтаджи, ходилъ съ г. Табурнова да агитира въ с. Салалии, пакъ по сѣмния начинъ. Както виждате, въ втората контестація се изтъква сѣщиятъ фактъ, какъвто ние го срѣщаме въ първата под № 4: „Не гласоподавайте за поганецъ“, само че тукъ вече имаме по-голѣми подробности: не само „не гласоподавайте за поганецъ“ се казва въ контестацията, но се твърди, че г. Табурновъ завършилъ своята прѣдизборна рѣчь съ заключение: „Не е достоенъ да влѣзе въ католически храмъ онзи, който гласоподава противъ католикъ, който гласоподава за поганецъ“. Второто основание, което срѣщаме въ втората контестація е това: въ с. Калъчлии, прѣдъ самото изборно мѣсто, г. Паскалъ Табурновъ заплашвалъ опѣзи избиратели католици, които не биха гласоподавали за него, съ отглъчка — афоризмо — отъ католическата черква. Трето оплакване въ втората контестація: г. Табурновъ подкупувалъ избиратели, разходвалъ 10 хиляди лева за подкупни. Четвърто оплакване: заплашвалъ избирателитѣ въ с. Суютчукъ, че нѣма да продължава дѣлото имъ съ с. Кадършикъ, а ще стори всичко, щото с. Суютчукъ да изгуби процеса, ако жителитѣ му не гласоподаватъ за него. Далъ писмено задължение — моля вашето внимание върху това — на жителитѣ на с. Суютчукъ да води заналѣдъ дѣлото имъ безплатно. Послѣдното, пето оплакване: избирателнитѣ книжки сѣ взе-

мони въ с. Маноле отъ избирателитѣ, съ цѣль да имъ упражнятъ давление и послѣ отвеждали ги до изборното мѣсто, давали имъ бюлетини и тамъ имъ повръщали избирателнитѣ книжки. Както виждате, г. г. народни прѣдставители, двѣтѣ контестації говорятъ или съдържатъ почти еднакви алегации, еднакви оплаквания, само съ тая разлика, че въ първата контестація се говори за агитирането на г. Табурнова въ изборното мѣсто и за това, че той е упражнявалъ едно нравствено заплашване, една морална интимидация върху избирателитѣ-католици, като не е стоялъ на отреденото му отъ закона мѣсто, а е ходилъ да шета изъ изборната стая, взирали се е въ рѣцѣтѣ имъ, въ пликветѣ имъ, съ цѣль да ги накара да повърватъ, че той е въ състояние да узнае какъвъ бюлетинъ сѣ турили вътрѣ. Това сѣ контестаціитѣ.

Днесъ е постъпило едно обяснение къмъ подаденитѣ двѣ контестації. Г. Табурновъ искаше да моли да не се допускало да се чете това заявление, защото е било подадено днесъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Азъ не съмъ казалъ такова нѣщо.

Н. Кжневъ: Вие не сте казали, но азъ го казвамъ. (Смѣхъ)

Д-ръ П. Табурновъ: Не е сѣ сжщото.

Н. Кжневъ: Това заявление, адресирано до Народното събрание, е подадено отъ г. Нешо Чипевъ, кандидатътъ на демократическата партия.

Д-ръ П. Табурновъ: Г. Чипевъ не е избирателъ отъ околията.

Н. Гешевъ: Той е пропадналъ само съ 28 гласа.

Н. Кжневъ: Азъ ще ви кажа послѣ за гласовѣтѣ. Въ него се говори слѣдното: (Чете) „За пояснение на подадената отъ мене и други избиратели контестації по брѣзовския изборъ, давамъ слѣднитѣ свѣдѣния: По пунктъ първи на контестаціята, че отецъ Ангелъ е ходилъ въ с. Салалии да говори на католицитѣ-избиратели да гласоподаватъ за католикъ, ще се установи отъ слѣднитѣ свѣдѣтели“ — посочва само свѣдѣтели, а новъ фактъ не навежда. За доказване пунктъ втори на контестаціята, а именно, че кандидатътъ Паскалъ Табурновъ е подкупвалъ избиратели, сочи слѣднитѣ подкупени отъ него избиратели: Петъръ Караалански, получилъ 40 л. подкупъ. Посочва свѣдѣтели. За доказване пунктъ трети на контестаціята, а именно, че Паскалъ Табурновъ е казвалъ на жителитѣ на с. Суютчукъ, които сѣ имали дѣло, че ако тѣ не гласоподаватъ за него, не само че тѣхното дѣло нѣма да спечели, но всичко щѣлъ да направи, за да провали дѣлото имъ — сочи пакъ свѣдѣтели.

Д-ръ П. Табурновъ: Не че азъ съмъ казалъ, но че нѣкой другъ — моятъ писаръ — казалъ, какво азъ съмъ го казалъ. Я четете още единъ пътъ.

Н. Кжневъ: Приемамъ, че е тѣй, г. Табурновъ.

Д. Драгиевъ: Чий подписъ носи тая контестація?

Н. Кжневъ: На г. Чипева.

Д. Драгиевъ: Кандидатъ?

Н. Кжневъ: Да.

Д-ръ П. Табурновъ: Г. Чипевъ стоя тукъ 14 дена. Тя е писана съ пишуща машина, съ машина на Събраието.

Н. Кжневъ: Да, може, защото и Събраието е народно. (Продължава четенето) „Въ с. Автосево, г. Табурновъ е далъ 20 л. на кръчмаря Данаилъ да черпи онѣзи, които гласоподаватъ за него“. Посочва свѣдѣтели. „Въ с. Тюркменъ, г. Табурновъ далъ 20 л. на бакалина Ст. Ивановъ, за да черпи, ще докажа това съ свѣдѣтели“. Посочва ги. „Въ с. Бабекъ, Иванъ Добревъ и Иванъ Петковъ сѣ взели подкупъ да гласоподаватъ за Табурнова. Посочва свѣдѣтели. да гласоподаватъ за г. Табурнова. Посочва свѣдѣтели. на кръчмарина Гено Вълкановъ за черпене. Това ще се докаже отъ слѣднитѣ свѣдѣтели“. Изброява ги. Указватъ на по 5—6 души свѣдѣтели по всѣки пунктъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Научихъ се вчера!

Н. Кжневъ: (Продължава четенето) „Въ с. Комарларе, подкупъ е даденъ на Иванъ Пеневъ“. Посочва свѣдѣтели. „Въ с. Саръ-Демирджи, агитаторътъ на д-ръ Табурнова — Молдовански, адвокатъ, далъ 30 л. подкупъ на Димитра Ивановъ отъ сжщото село.“ Изброяватъ се свѣдѣтелитѣ. „Пунктъ четвърти на контестаціята ще се установи отъ слѣднитѣ свѣдѣтели.“ Посочва свѣдѣтели. Това е то.

Както виждате, г. г. народни прѣдставители, заявлението, което вчера или днесъ, не знаа, е подалъ г. Чипевъ, не съдържа никакви нови оплаквания; не съдържа никакви нови нарушения, нови касационни поводи, а пояснява посоченитѣ поводи въ подаденитѣ контестації. Въ контестаціитѣ се говори общо, че Табурновъ похарчилъ 10 хиляди лева за подкупъ на избирателитѣ, а въ новото заявление се прецизира...

Д-ръ П. Табурновъ: 160. л.

Н. Кжневъ: . . . и се казва не, сочатъ се конкретни факти. Казва се: „Молдовански, агитаторъ на Табурнова, даде 20 л. подкупъ на еди-кого си, свѣдѣтели — еди-кои си. Казва се: лично Паскалъ Табурновъ далъ на еди-кой си толкова лева; свѣдѣтели — еди-кои си. Вие виждате, това е едно заявление, което съдържа свѣдѣтели за подкрѣпа на посоченитѣ въ контестаціята данни. Тѣй стои фактическата страна.

Да видимъ сега правната страна. Защо ние трѣбва да допуснемъ анкета? Защото, първо, г. Табурновъ е прогласенъ за избранъ съ 946 гласа, срѣщу г. Чипева съ 918 гласа. Разликата, г-да, е 28 гласа. Не искамъ да ви говоря и за онѣзи бюлетини, подадени за кандидата г. Чипевъ, които бюрото е счело за нередовни, но има бюлетини подадени, и ако извадимъ и тѣхъ, броятъ на гласовѣтѣ или разликата ще се намали.

Д-ръ П. Табурновъ: Ами моитѣ бюлетини, счепени за нередовни?

Н. Кжневъ: Но приемамъ цифрата 28, като мѣрдавна и азъ ще се спра върху нея. Моля ви да имате прѣдъ видъ тоя брой гласове, съ които кандидатътъ г. Табурновъ надминава кандидата г. Чипевъ. Второ, имайте прѣдъ видъ, че католишкото духовенство държи въ рѣцѣтѣ си своето паство. Въ отличие отъ православното духовенство, то има една грозна властъ върху свѣстѣта на своитѣ пасоми. Вие знаете, каква тежка борба цивилизацията води срѣщу католицизма. Католицизмътъ има за свои противници редица философи, правници, и има ги затова, защото, като черква, като черковна организация, католицизмътъ се е явявалъ винаги опасенъ врагъ на цивилизацията. Това е безспорно, мисля. Въ Франция още продължаватъ да водятъ борба срѣщу католицизма. Въ 1887 г. се издаде въ Франция законъ за свѣтски училища или, по-добрѣ, за задължаване католицитѣ да изпращатъ дѣцата си въ свѣтскитѣ училища. Католишкото духовенство се противо-

постави на този законъ, то агитира налѣво и дѣсно да се не изпълнява, и трѣбваше да се употреби въоръжена сила, за да се приложи законътъ. Има единъ монографъ отъ Дреперъ подъ надсловъ „Влиянието на католицизма върху цивилизацията“. Въ него се прави паралелъ между православната и католическата черкови и се поддържа, че православната черква винаги е улеснявала пътя на цивилизацията, никога тя не се е поставяла като прѣчка на цивилизацията, тя е била демократическа, а католическата черква е съставляла винаги една грозна бариера за цивилизацията. Азъ изтъквамъ друга една мисълъ: православно духовенство никога не е злоупотребило съ своята духовна властъ спрѣмо своето паство, то е било винаги достатъчно коректно. Католическото духовенство е злоупотребило, казва се тамъ, съ своята властъ въ една най-лоша посока; то е разстройвало сѣмейството, то е влизало въ областта на сѣмейния животъ, посѣгало е на сѣмейната честъ, мѣсило се е въ политиката, въ училището, и въобще въ всички отрасли, въ всички области на човѣшкия животъ. Католицизмътъ е налагалъ своята грозна рѣжа и е държалъ и продължава да държи паството си подъ мораленъ гнетъ. Това е безспорна истина, казана не отъ мене, а казана отъ всички, които сж изучавали психологията на католицизма.

Прочее, първото, което трѣбва да имате прѣдъ видъ, е, че разликата въ гласовѣтъ е нищожна; второто е, че католическото духовенство е въ състояние да упражни единъ тероръ върху съвѣстѣта на избирателя католикъ въ отличие отъ нашето национално православно духовенство, което е винаги либерално. Трето, вземете прѣдъ видъ и факта, че г. Табурноу е католикъ и има, слѣдователно, връзки съ тази папска администрация у насъ. Вземете прѣдъ видъ и обстоятелството, че въ контестацията се говори какво и прелатътъ Менини, монсиньоръ Менини, билъ заповѣдвалъ на поповѣтъ да поддържатъ кандидатурата на г. Табурнова не по съображение, че е либералъ, но по съображение друго — че е православенъ, а не поганецъ, защото въ очитъ на католическата пропаганда въ България православнитѣ — т. е. българскиятъ народъ, защото подъ православни се разбира цѣлокупниятъ български народъ — сж безвѣрни — поганци.

Д-ръ П. Табурноу: Не е истина това. Това е клевета. Това „поганци“ е прибавено отпослѣ, фалсифицирано съ другъ почеркъ, съ друго мастило. Вие знаете това, виждате го и го повтаряте.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Табурноу, Вие ще вземете думата.

А. Екимовъ: Католическитѣ попове навсѣкѣждъ си служатъ съ такива работи. Да благодарятъ, че ги търпимъ още.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Екимовъ, нѣмате думата.

Н. Кжневъ: Моля, г-да, да се повърнемъ на въпроса, защото времето може да изтече и да имамъ нещастieto пакъ да бѣда лишенъ отъ думата. — Сега, г-да, да бѣда по-краткъ. Накъсо казано, по мое то убѣждение, ако наведенитѣ въ контестацията факти се установятъ, ако тѣ сж вѣрни, не могатъ да не ни дадатъ основание да унищожимъ този изборъ. Азъ поддържамъ прѣдъ васъ вече въ два избора, че парламентътъ изпълнява длъжностъ на единъ съдия, когато разрѣшава една контестація. Той, прочее, трѣбва да допусне доказателствата, искани отъ контестатора, когато съ тѣхъ ще се установятъ факти отъ естество да опорочатъ избора. Първиятъ, прочее, въпросъ, който ние тукъ трѣбва да разрѣшимъ, е този: наведенитѣ въ контестацията

факти, ако сж вѣрни, сж ли отъ естество да опорочатъ избора. Положенъ този въпросъ въ въпросния ни листъ, като съдебни заседатели, ще отговоримъ: да. Фактитѣ, наведени въ контестацията, бидейки установени, сж отъ естество да опорочатъ избора, иначе казано, сж отъ естество да ни вмѣнятъ въ обязаностъ да инвалидираме този изборъ. Защо сж отъ естество да опорочатъ избора? Защото парламентарната практика въ всички културни страни е приела, че никой избирателъ, никой кандидатъ не смѣе да си служи въ изборната борба съ сръдства, противни на обществения моралъ и на общественитѣ интереси. Който си служи съ сръдства, противни на обществената съвѣстъ, на общественитѣ и на националнитѣ интереси, на обществения моралъ, той не може да бѣде прѣдставителъ, той не може да прѣдставлява нацията, защото всѣки народенъ прѣдставителъ прѣдставлява не своята избирателна околия, но българската нация, българския народъ. Неморалнитѣ сръдства не раждатъ политически мандатъ за никого. Е добръ, г. г. народни прѣдставители, питамъ ви азъ васъ, ако е вѣрно, че този прелатъ монсиньоръ Менини е дръзналъ да злоупотребѣи съ своето положение въ страната, ималъ е нахалната дързостъ да заповѣдва на своитѣ подчинени свещеници да водятъ борба сръщу всички други кандидати на демократическата, на народната, на прогресивната, на земеделската, на либералната партии — не въ името на политикопартийни принципи, не въ името на различия политикопартийни, но въ името на една идея религиозна, въ името на тази мисълъ, че българската нация, чиято религия е православната, е поганска нация, а католическата пропаганда е православна — ако това се докаже, азъ ще кажа, прѣди всичко, че монсиньоръ Менини не трѣбва повече да се търпи въ България. а трѣбва да се прогони позорно, защото той подрива основитѣ на народното единство.

Д-ръ П. Табурноу: Не е такъвъ той.

Н. Кжневъ: Казвамъ, ако е вѣрно, г. Табурноу. Азъ говоря условно.

Д-ръ П. Табурноу: Вие го знаете, че не е такъвъ.

Н. Кжневъ: Българскиятъ народъ е православенъ въ своята цѣлостъ. Когато вие говорите за православие, не забравяйте, че вие говорите за българската нация въ своето грамадно мнозинство; не забравяйте, че „българинъ“ е синонимъ на „православенъ“.

В. Георгиевъ: Има и български католици.

Н. Кжневъ: Позволете, азъ говоря за общото правило. Вие ще намѣрите малкъ брой български протестанти, ще намѣрите малкъ брой и мохамедани, помаци; но тъкмо това ще ми помогне да ви кажа, какво е различieto. Ще намѣрите католици, ще намѣрите и отъ други вѣри, но това е капка въ море всрѣдъ българската нация. Е добръ, когато за насъ е известно, че нашиятъ сегашенъ държавенъ строй почива върху идеята, че българинъ и православенъ сж синоними, тогава всѣки, който подведе борба сръщу православната черква въ името на религиозна, а не политическа идея, той подкопава националния строй. Който води борба въ България сръщу православието не отъ гледище социално, не отъ гледище политическо — обръщамъ ви вниманието — но отъ гледище религиозно, той се явява като единъ врагъ на държавата. Който води борба сръщу православието като социалистъ, като еволюционистъ, като философъ, като социологъ, той не ще, струва ми се, бѣде провиненъ въ това, че върши едно дѣло противно на националното единство; но ако той

ржководимъ отъ религиозни мотиви, вдигне знамето на разцѣпление между българския народъ, ако насъсква една частъ отъ българскитѣ граждани срѣщу други, ако обявява православната черква като поганска, а католишката като правовѣрна, той прави едно лошо дѣло отъ гледище национално, отъ гледище на политическа мораль. Това е неморално, защото, поради липса на достатъчно национално самосъзнание, у насъ населението прави смѣшание между религия и народност. Искате ли да ви посоча най-грозния примѣръ? Кой унищожи и изкла Батактъ? Помацитъ — българи, които и досега говорятъ въ какъ-пийтъ си български; на които имената и обичаитѣ сѣ български и които прѣди 200 години приеха мюсюлманската вѣра, но по-опасни врагове на българщината отъ тѣхъ нѣма. Кой кла Перушица? Пакъ помацитъ. Кои атакуваха и щѣха да унищожатъ Брацигово и изклаха една частъ отъ него? Помаци, българи.

И. Хаджиевъ: Диниидентъ дьонмс.

Н. Кжневъ: Да, както ги казва г. Хаджиевъ. — Е добръ, тоя примѣръ илюстрира моята мисль, че всѣки добръ българинъ у насъ трѣбва, при днешното слабо национално самосъзнание у нашата нация, да милѣе за православната черква, отъ гледище държавническо, безъ да държи смѣтка за своята религиозностъ или нерелигиозностъ. Отъ гледище държавническо, ние трѣбва да милѣемъ за нашата черква, трѣбва да я охраняваме, защото, който охранява православната черква, той охранява българската нация, нейнитѣ интереси и нейното бждже, нейното единство. Който отива да разрушава православната черква, той не руши само православието, той руши най-висшитѣ интереси на нацията, нейното единство, нейната сплотеностъ и нейната сила. Изхождайки отъ това гледище, азъ намирамъ, че католическата пропаганда въ България е едно зло, една опасностъ за националнитѣ интереси, и че е вече врѣме да вземемъ мѣрки, за да туримъ край на тази антинационална пропаганда. Това е една трѣва неизникнала на мѣстна почва, а прѣнесена отъ внѣ; една отровна трѣва, която трѣбва да изкоренимъ. Е добръ, г-да, който се яви прѣдъ избирателитѣ и иска тѣхния вотъ въ името на католицизма и срѣщу православието, той върши едно неморално дѣло, едно дѣло антинационално, той не е българинъ, той е врагъ на България.

И тѣй, г-да, ако вие възприемете възгледа ми, че агитацията на католишкитѣ попове, начело на монсенъоръ Менини, е противоморална, противонационална, тогава ще се съгласите, че има основание да допуснете анкета, да провѣрите оплакването, че монсенъоръ Менини и неговитѣ подвѣдомствени свещеници сѣ излѣзли изъ рамкитѣ на своята служба и сѣ трѣгнали въ пѣтъ, противенъ на националнитѣ интереси.

Д-ръ П. Трузчевъ: Това е несъмнитѣл фактъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Ти видѣ ли, свидѣтель ли си? Г. Кжневъ каза, че си сѣдия, а не свидѣтель.

Н. Кжневъ: Заклучавамъ, че дългъ се налага на българския парламентъ да изслѣдва това оплакване, да го провѣри, и ако то се окаже вѣрно, вие, всички, безъ разлика на партия, ще вдигнете ръка да пратите г. Табурнова да стане папски депутатъ въ Римъ, а не депутатъ на българския народъ. (Смѣхъ)

Д-ръ П. Табурновъ: Азъ съмъ шести пѣтъ депутатъ, а ти си първъ пѣтъ.

Н. Кжневъ: Вие можете да бждете и дванадесети пѣтъ депутатъ, но азъ съмъ българинъ — ето дѣе разликата.

Д-ръ П. Табурновъ: Българи ме пратиха.

Н. Кжневъ: Азъ дължа да подчертая, че никога не съмъ атакувалъ, нито ще атакувамъ личността на г. Табурнова.

Д-ръ П. Табурновъ: Ами какво е това?

Н. Кжневъ: Менѣ се налага дългъ да респектирамъ г. Табурнова, както и всѣки отъ г. г. народнитѣ прѣдставители. Азъ атакувамъ мандата Ви, г. Табурновъ, а не Васъ. За мене всички сѣ почтени хора, включително и Вие, додѣто не се докаже противното. Азъ се абстрахирамъ отъ личността Ви, мога да нарека избрания не Табурнова, а Стоянтъ или Драгантъ.

К. Мирски: Не Св. Петъръ, а Петъръ. (Смѣхъ)

Н. Кжневъ: Да. Та азъ нападамъ не личността на избраника, но нападамъ срѣдствата, приемиътъ на борба.

Д-ръ П. Табурновъ: Кому разпращашъ ти това?

Н. Кжневъ: Разпращамъ на парламента.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, не прѣкъсвайте, г. Табурновъ.

Н. Кжневъ: Г. г. народни прѣдставители! Отъ голѣмо значение е да анкетираме и другитѣ оплаквания. Ако се докаже, че кандидатътъ г. Паскалъ Табурновъ е далъ задължение да води безплатно процеси, тогава ще приемемъ, че той е подкупвалъ избирателитѣ, защото подкупътъ не бива само прѣкъ, подкупътъ бива и косвенъ — да ви не взема пари, да ви не взема възнаграждение за дѣлото. Въ констатацията се твърди, че г. Табурновъ или, по-добрь, неговитѣ хора и той похарчили 10 хиляди лева, за да купятъ гласове.

Д-ръ П. Табурновъ: Вѣрвате ли Вие това?

Н. Кжневъ: Ако е вѣрно, че сте похарчили тия пари, тѣ сѣ могатъ да ви донесатъ 28 гласа. Ако разликата бѣше голѣма, тогава щѣхме да кажемъ, че това нѣма значение. Като подчертаваме тукъ моралната чистота на българския избирателъ въ своята цѣлостъ, не можемъ да не признаемъ, че сѣ ще се намѣрятъ нѣкои български избиратели, единъ малкъ брой, които ще се поддадатъ на подкупъ. Ние имаме единъ милионъ избиратели, т. е. избирателниятъ корпусъ въ България се състои отъ 1 милионъ души. Сѣ ще се намѣрятъ въ този милионъ 10 души, които могатъ да се подкупятъ. Допуснете, че въ избирателната околия на г. Табурнова — Брѣзовската — има 10—15 души, едни заплашвани отъ католическитѣ попове съ афоресване, екскомуникация, отлжчване, други подкупени. Вие виждате, че 28 гласа можете много лесно да добиете — нѣйдѣ съ пари, нѣйдѣ съ заплашване.

В. Георгиевъ: Да, ама да си правителственъ.

Н. Кжневъ: Ако си правителственъ, нѣма нужда отъ подкупъ. Азъ правя избори 16 години, та по-добрь отъ Васъ познавамъ избирателнитѣ нрави.

Но има и друго едно обстоятелство, което ми дава вече основание да третирамъ г. Табурнова не така, както третирахъ г. Гешова. Г. Гешова третирахъ като отвѣтникъ, а г. Табурнова ще третирамъ като обвиняемъ. (Смѣхъ) Обвинители сѣ констататоритѣ, обвиняемъ е г. Табурновъ, а ние сме сѣдиитѣ.

Д-ръ П. Табурновъ: Вие?

Н. Кжневъ: Защо го третирамъ като обвиняемъ?

Д-ръ П. Табуриновъ: Защото обвинявашъ. Какво по-големо обвинение отъ това? Аналогия ще ми прави съ съдебни заседатели!

Н. Кжневъ: Моля ви се, г-да! Азъ никакъ не злоупотребявамъ съ изразитѣ. Старая се да бѣда коректентъ и да употребявамъ всѣка дума на мѣсто. — Ето защо азъ третирамъ г. Табуринова за обвиняемъ, а не за отвлѣтникъ. (Чете)

„До г. прѣдседателя на бюрото въ с. Калъчлии.

„Заявление отъ застъпника д-ръ П. С. Тончевъ“. Последниятъ не е нашъ партизанинъ, той е прогресистъ.

Той пише въ заявлението си:

„Г. прѣдседателю, кандидатътъ г. д-ръ Табуриновъ агитира въ самия салонъ на изборното мѣсто. За това Ви обърнахъ устно внимание. Моля да му се забрани и се отвлѣжи това въ протокола-дневникъ“.

Каква е резолюцията на бюрото? Ето ви, г-да, резолюцията, носяща подписитѣ на всичкитѣ членове на бюрото. „Да се напомни на г. д-ръ П. Табуриновъ втори пътъ“ — единъ пътъ му е напомняно вече — „да не агитира въ изборното мѣсто, понеже тази агитация бѣ забѣлѣзана отъ членоветѣ на самото бюро по донесение (устно) отъ застъпника д-ръ П. С. Тончевъ“.

С. Савовъ: Доста е единъ кандидатъ да влѣзе въ изборното мѣсто, и тогава вмѣсто 10 ще вземе 100 гласа. Турете ме въ изборното мѣсто, азъ ще ви взема за 10 минути 100 гласа. Това е най-важната точка въ контестацията.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Нѣмате думата, г. Савовъ.

Н. Кжневъ: Подписали сж тази резолюция: прѣдседателъ М. Стоевъ, членове: В. Алексосъ и Гочо Ивановъ, секретаръ А. Керинъ. Цѣлото бюро ви констатира, че г. Табуриновъ, който е правникъ и претендира себе си за добъръ правникъ, а като такъвъ трѣбва да знае законитѣ, е извършилъ два пъти прѣстѣпление, като е агитиралъ вътрѣ въ изборното мѣсто.

Д-ръ П. Табуриновъ: Лъжа е това! (Глъчка)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни) Моля, тишина, г-да!

Моля, г. Табуриновъ, да не прѣкъсвате. И Вие ще дойдете на трибуната на своя редъ да говорите.

Н. Кжневъ: Г-да! Азъ не зная, какво искаше да каже г. Табуриновъ съ неприличната дума „лъжа“. Ако искаше да каже, че азъ лъжа, дължа да му заявя, че азъ говоря истината — азъ ви чета официална резолюция. Вѣрна ли е резолюцията, г. Табуриновъ?

Д-ръ П. Табуриновъ: Азъ казахъ, че тя лъже. Това дѣто се пише, е лъжа. Сега ще ви докажа.

Н. Кжневъ: Значи, резолюцията е лъжлива, бюрото лъже. Компетентната властъ, обаче, да ръководи избора е констатирила, съ подписитѣ на цѣлото бюро, че кандидатътъ г. Паскалъ Табуриновъ два пъти подъ редъ е вършилъ прѣстѣпление, като е агитиралъ въ изборното мѣсто.

Х. Дограмаджиевъ: Но първия пътъ съ участието на бюрото. Защо то е мълчало първия пътъ?

С. Бърневъ: Два пъти му е забѣлѣзвано.

Д-ръ П. Табуриновъ: Ще ви кажа, какво е било това: То не е агитация.

Н. Кжневъ: Но г. Табуриновъ казва тукъ: „Бюрото лъже, азъ не съмъ агитиралъ“. Добръ, г. Табуриновъ, но тъймо за това трѣбва да допуснемъ анкетата, за да ви дадемъ възможностъ да докажете Вашето твърдение, голословно още, че бюрото лъже, че то е съставило фалшива резолюция. Тъкмо затуй ще искаме да пратимъ изборното дѣло на съдебния слѣдователъ, та нему да прѣдставите доказателствата си. Какво значи анкета? Анкета значи да уважимъ искането на контестаторитѣ да имъ се даде възможностъ да докажатъ онѣзи факти, които сж навели въ своята контестация. Вие, г. г. народни прѣдставители или по-право — г. г. върховни съдии, защото сега изпълнявате съдийска обязаностъ, можете ли откажа на контестаторитѣ да прѣдставятъ доказателства за истинността на тѣхното твърдение? Имате ли нѣкакво основание да не уважите просбата на контестаторитѣ за прѣдставяне доказателства? Тукъ се проповѣдаше вчера една парламентарна юриспруденция, която мога да нарека делиорманска или тузлушка. Г. Теодоръ Теодоровъ искаше да ви убѣди, че когато вие, върховни съдии, бѣдете сезирани отъ единъ български гражданинъ съ молба да анулирате извѣстенъ изборъ, трѣбва да държите смѣтка за социалното положение на този гражданинъ, а сжщо и за социалното положение на избраника и неговитѣ поддържатели. Той нанесе обида на контестаторитѣ, български избиратели, чиято вина е тая, че сж упразнили едно свое право, изпълнили сж единъ свой дългъ. Подавшитѣ контестация по казанлъшкия изборъ бѣха тукъ прѣдметъ на нечестиви атаки и оскърбления отъ г. Теодора Теодоровъ. Това трѣбва да извика у васъ чувство на възмущение, чувство на негодувание. Дългъ ни се налага да респектираме достойнството не само на народнитѣ прѣдставители, но и на ония граждани, които сж вънъ отъ тая зала и които не могатъ да се защитятъ. Единиятъ билъ уволненъ, другиятъ билъ не знамъ какъвъ си, самарджия!

Н. Козаревъ: Ходжа.

Н. Кжневъ: Г. Козаревъ и неговитѣ съмишленици, народняцитѣ, които се хвалятъ, че произхождали отъ нѣкакви благородни фамилии могатъ така да мислятъ, могатъ така да третиратъ българскитѣ граждани.

Н. Козаревъ: Това нѣма нищо общо съ брѣзловския изборъ. Вие си правите реклама.

Н. Кжневъ: Азъ ще говоря по това, защото то е единъ аргументъ, трѣбва да го обора. — Ние демократитѣ, изходящи отъ плсбейски сѣмейства...

В. Георгиевъ: Ама въ сжщностъ сте пакъ аристократи.

Н. Кжневъ: ... дължимъ да подчертаемъ своето омерзение отъ езика, що държеше г. Теодоровъ по адресъ на тѣзи граждани само затова, че тѣ били сиромаси, не били ихтибарлии, не били богати. Струва ми се, г-да, че ако вие си зададете въпроса, дѣ е по-големиятъ брой отъ почтени хора, въ класата на богатитѣ или въ оная на сиромаситѣ, ще си отговорите: грамадниятъ брой отъ почтени хора е въ класата на сиромаситѣ, а грамадниятъ брой отъ непочтени е въ класата на богатитѣ. Малко богати хора познавамъ, които не дължатъ своето богатство на безчестни или прѣстѣпни срѣдства. Ако вдигнемъ занавѣсата, ще намѣримъ, че отъ 100-големия богаташи 99 сж придобили богатството си чрезъ неморални или прѣстѣпни срѣдства.

А. Стамболийски: Кажете, че собствеността е кражба, г. Кжневъ.

Н. Кжневъ: Не трѣбва, прочее, да държимъ смѣтка за социалното и икономическото положение на пронадалния кандидатъ и на неговитѣ агитатори, също и на спечелившия кандидатъ и на неговитѣ агитатори. Българската конституция, както отлично забѣлѣза вчера, уважаемиятъ г. Мишевъ, обявява всички граждани равни, обявява принципа на равенството. А въ този парламентъ, въ който болшинството се състои отъ демократи, прѣстѣпление срѣщу политическия моралъ върши оня, който дръзне да понижавя достойнството на единъ сиромашъ и да повишава онова на единъ богатъ.

К. Мирски: Или да вдига една религия повече.

Н. Кжневъ: Или да вдига една религия, както забѣлѣжи г. Мирски, който е много религиозенъ. — Азъ, произхождайки отъ едно много плебейско семейство, имамъ голѣма антипатия къмъ богаташитѣ и голѣма симпатия къмъ сиромаситѣ. За насъ всѣки български гражданинъ е почетенъ, додѣто не се докаже противното. Сиромашъ, богатъ, ученъ, неучъ — всѣки е почетенъ. И г. Тодоръ Христовъ, и г. Беевъ сж еднакво почетени.

Г. Теодоровъ се позоваваше и на прецеденти. Трѣбва да кажа още нѣколко думи. Съжалявамъ, че г. прѣдседателятъ ми отне думата. Щѣхъ да ви покажа, че г. Теодоровъ грѣшеше и извърташе.

Д-ръ П. Табурновъ: Какво общо има това съ брѣзовския изборъ?

Д-ръ Г. Калинковъ: А ние съжаляваме, че оскърбихте Народното събрание и прѣдседателя, като ги нарекохте полицейски.

Н. Кжневъ: Дълга да благодаря на г. Калинкова за този апострофъ, за да кажа, че Народното събрание не е оскърбено, че и г. прѣдседателятъ не е оскърбенъ. Моето изражение бѣше такова: този начинъ на тълкуване правилника подхожда за едно полицейско Събрание, а не за сегашното — демократическото Събрание.

Д-ръ Г. Калинковъ: Ние се подчинихме, като Ви се отне думата — значи, станахме полицейско Събрание.

Н. Кжневъ: Напротивъ, азъ подчертахъ, че тукъ имаме единъ демократически парламентъ, който цѣпи високо достойнството и свободата на народния прѣдставителъ. Тѣй че, г. Калинкови, поправете се, моля.

Да дойдемъ до избора. Г-да! Прецедентитѣ, каже г. Теодоровъ, трѣбва да вземете въ съображение. И г. Теодоровъ се спрѣ върху два избора и отъ тамъ извади една доктрина, юриспруденция, която азъ нарекохъ делиорманска или тузлушка. Той ви каза това: вашата съвѣсть, като сядѣ съ сядебни заседатели, трѣбва да бѣде еднаква за всички случаи; оня, който мѣни своята съвѣсть, наспротивъ избора или дѣлото, той е мошенникъ или нѣщо подобно. За да ви покаже, че вие ще влѣзете въ противорѣчие съ себе си, ако допуснете анкета на избора на г. Гешова, той ви каза: „Вие дори не допуснахте да се отложи кратковрѣменно провѣрката на избора на г. Сарафова до пристигане опрѣдѣлението на компетентния сядъ по дѣлото, внесено отъ прокурора съ заключение да се прѣкрати“. И безспорно, мнозина отъ васъ, които не сте правили справки, ще отдадете извѣстно значение на това изявление на г. Теодорова. Да-ли той е проучвалъ даннитѣ или не,

не знаа, по ще ви кажа, че твърдѣнието на г. Теодорова по тоя въпросъ въ основата си е съвършено лъжливо. Той ви каза, г-да, че по избора на г. Сарафова, кюстендилскиятъ сядебенъ слѣдователъ билъ привлѣкълъ като обвиняеми 66 души, които агитирали; и вие не чакате сѣда да се произнесе по заключението на сядебния слѣдователъ. Азъ правихъ справка наново.

Има заведено слѣдствено дѣло, но като обвиняемъ никой не е привлѣченъ.

В. Георгиевъ: Може ли да бѣде това?

Н. Кжневъ: Това гласи писмото на прокурора, отправено до Народното събрание. Канцеларията на Народното събрание се е отправила до г. прокурора при Кюстендилския окръженъ сядъ да го пита: има ли заведено нѣкакво слѣдствено дѣло, срѣщу кого и въ какво положение се намира това дѣло. Г. сядебниятъ слѣдователъ отговори: Има заведено слѣдствено дѣло подъ номеръ еди-кой си, по тѣжбата на г. Кознички срѣщу еди-кои си лица — изброяватъ се 60 души — обаче сядебниятъ слѣдователъ, слѣдъ като разпита всичкитѣ свидѣтели, посочени отъ г. Кознички, не намѣри ни най-дребната улика и поради това, не привлѣче като обвиняемъ никого — обърнете внимание. Добрѣ, вие виждате, въ какво положение се намираме: слѣдствено дѣло за констатиране факта на прѣстѣплението има, но никой не е билъ привлѣченъ. А г. Теодоровъ знае, че углавното сядопроизводство изрично забранява на сѣда да влиза въ разбирателство на данни, относящи се до лица, които не сж привлѣчени като обвиняеми. Углавното сядопроизводство изрично гласи: прокурорътъ внася дѣлото съ заключение да се прѣкрати. Сядътъ разглежда слѣдственото дѣло само по отношение на опѣзи лица, които сж привлѣчени като обвиняеми, а не и по отношение на друго.

К. Мирски: А Народното събрание?

Н. Кжневъ: Прочее, ако сядебниятъ слѣдователъ не е привлѣкълъ никого, казва е ролята на сѣда? Просто, безусловно да прѣкрати дѣлото. Може ли сядътъ, ще питамъ г. Мирски, мой отличенъ другаръ и добъръ правникъ, да влиза въ прѣрѣкане съ прокурора, когато никой не е привлѣченъ като обвиняемъ?

К. Мирски: Г. Кжневъ! Позволете. Какво е направилъ прокурорътъ, какво е направилъ сядътъ по чл. 124 отъ избирателния законъ, това насъ не интересува, но за дѣто не поискаме слѣдственото дѣло, събрахме, защото ние сме сядии тукъ.

Нѣкой се обажда: Право е.

Н. Кжневъ: Да продължа. Ако азъ се впускамъ въ тѣзи подробности, то е да ви наведе аргументи, за да се убѣдите, че върховниятъ сядъ, парламентътъ, въ нищо не е свързанъ нито съ слѣдственото дѣло, както мисли г. Мирски, нито съ опрѣдѣлението на сѣда. Той дѣйствува самостойно, независимо.

К. Мирски: Вѣрно.

Н. Кжневъ: Дори и когато излѣзе една осадителна присѣда срѣщу нѣкого, вие сте съвършено свободни да и придадете каквото щете значение. И тѣй, невѣрно е твърдѣнието на г. Теодорова, че 66 души били привлѣчени като обвиняеми; това твърдѣние е абсолютно противно на даннитѣ. Никой не е билъ привлѣченъ като обвиняемъ, защото самъ сядебниятъ слѣдователъ, като е разпиталъ всичкитѣ 100 души свидѣтели, посочени отъ г. Кознички, не е намѣрилъ нито единъ свидѣтель да подкрѣпи обвинението на последния. При това положение не

нататъшното движение на слѣдственото дѣло за насъ е извѣстно отсега — окръжниятъ съдъ безусловно ще го прѣкрати. Прѣреkania се възбуждатъ само тогава, когато има привлѣчени нѣкои като обвиняеми. Бидейки така, защо г. Теодоровъ искаше отъ васъ да отложите провѣрката, докато се произнесѣтъ съдѣтъ? Какво ще се произнася?

Д-ръ Г. Калининъ: На прѣдмета, г. Кжневъ — по-интересно ще бѣде.

Н. Кжневъ: Г. Калининъ! Когато ще дойдете да ръководите засѣданието, тогава, разбирамъ. Вие сте народенъ прѣдставителъ и стойте си мирно тамъ. (Смѣхъ)

Сега, г-да, позволете ми да оборя още единъ аргументъ, защото може-би и той да е упражнилъ извѣстно въздѣйствиe вчера върху васъ. Този аргументъ се наведе отъ г. Краева и се възприе отъ г. Рашко Маджаровъ. Г. Краевъ и г. Рашко Маджаровъ, особито г. Краевъ, поддържаха една юриспруденция, която се доближава тоже до тузлушката, като ви казваха, че чл. 49 пунктъ 5 отъ избирателния законъ не ви позволява да откривате анкета, ами трѣбвало да приемете избрания кандидатъ, да утвърдите неговия изборъ, та сетнѣ, ако съ една присѣда се признае, че изборътъ е спечеленъ съ подкупъ, тогава вие ще го изключите, г. Краевъ дойде даже два пѣти да поддържа тая теория. Азъ затуй я нарекохъ близо до тузлушката или делиорманската, защото по-несъстоятелна мисль отъ тази азъ не познавамъ.

Г. г. народни прѣдставители! Трѣбва да правите разлика между двѣ положения, между двѣ мисли. Едното положение е това: кога единъ гражданинъ става народенъ прѣдставителъ; второто положение: кога единъ народенъ прѣдставителъ губи мандата си. За пояснение на мисльта ми, ще ви наведемъ единъ примѣръ за съдийския мандатъ. Кога едно лице се смѣта, че е станалъ съдия и кога съдията губи съдийската си длъжностъ? Чл. 49 пунктъ пети разрѣшава втория въпросъ. Ето, г. Табурновъ е тукъ, приемете, че вие го утвърждавате, г. Табурновъ е вече народенъ прѣдставителъ; обаче, слѣдъ като го утвърдите, могатъ да настѣпятъ събития отъ естество да повлѣкатъ унищожението на неговия мандатъ. Какви събития? Може да си даде оставката, може да приеме чиновническа длъжностъ, може да бѣде обявенъ за злостенъ банкрутъ, може изборътъ му да се обяви съ присѣда, влѣзла въ законна сила, за продуктъ на подкупни срѣдства; може да излѣзе законъ, който да отнеме на чужденцитѣ правото да бѣдатъ народни прѣдставители. Допуснете, напр., че не съществувахе втората алинея на чл. 13 отъ закона за подданството отъ 1904 г., която алинея намалява на 15 години срока за избирание чужденецъ за народенъ прѣдставителъ, а бѣше въ сила она членъ отъ избирателния законъ, който прѣдвижда 20 години. Азъ не съмъ правилъ справка, ще направя справка, защото тѣзи доклади сѣ малко бързи. (Смѣхъ)

Докладчикъ д-ръ Наковъ: Протестирамъ! Азъ доклаждахъ подробно това, което има.

Н. Кжневъ: Позволете, почтени г. Наковъ. Найсетнѣ и азъ имамъ право, като правникъ, да изкажа мнѣние.

Докладчикъ д-ръ Н. Наковъ: Тогава, Вие сте виновенъ, че не сте се справили съ законитѣ. Азъ Ви казахъ кои закони, а Вие както щете ги тълкувайте.

Н. Кжневъ: Азъ искамъ да илюстрирамъ моята мисль. — Допуснете друго — че слѣдъ два дена

вотираме единъ законъ, съ който отмѣняваме чл. 13. Възстановяваме стария и казваме: никой чужденецъ, приетъ за български подданикъ, не може да бѣде народенъ прѣдставителъ, ако не сѣ изминали 20 години. Тогава г. Табурновъ ще прѣстане да бѣде народенъ прѣдставителъ, макаръ изборътъ му да е билъ утвърденъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Азъ съмъ тукъ отъ 1888 г.

Н. Кжневъ: Вие сто приетъ отъ 1890 г. — ето дѣлото; но то не важи. Искамъ само да ви кажа, ако изборътъ на г. Табурнова бѣше дори утвърденъ и ако слѣдъ утвърдението се появи единъ законъ, съ който се постановява, че единъ чужденецъ трѣбва да е живѣлъ тукъ 20 години слѣдъ приемането му за български подданикъ, ако бѣше дори утвърденъ, щѣхме да кажемъ: прѣдъ видъ новия законъ, вземете си книгата и си идете сега; ще чакате да се изминатъ 20 години, та тогава си положете кандидатурата.

Д-ръ П. Табурновъ: Както ми направиха народниците въ 1894 г.

Н. Кжневъ: Азъ не зная кои сѣ направили това, но избирателнитѣ закони иматъ обратна сила, защото всички закони отъ общественъ интересъ иматъ обратна сила.

Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Нѣматъ обратна сила.

Н. Кжневъ: Какъ да нѣматъ? Нека се издаде таквъ законъ, че ще видите тогава, ще стои ли Табурновъ въ камарата.

И тъй, г-да, за да станешъ народенъ прѣдставителъ се изисква: първо — волята на избирателите; второ — санкция, одобрение на парламента — двѣ условия се изискватъ. За да изгубишъ мандата на народенъ прѣдставителъ, или, по-добрѣ, и слѣдъ като добиешъ тѣзи двѣ качества, пакъ можешъ да изгубишъ тоя мандатъ по разни причини: осъждатъ те за убийство, признаватъ избора ти за опороченъ съ подкупъ, даващъ си оставката, ставащъ чиновникъ, настѣпва другъ законъ. Тѣзи, които изучаватъ тази материя, задаватъ си въпроса: въ кои случаи, единъ народенъ прѣдставителъ, чийто изборъ е вече утвърденъ, губи мандата си? Посочватъ случаи. Единъ отъ тѣзи случаи е и прѣдвидѣниятъ въ пунктъ 5 чл. 49. Тѣй че, г. Краевъ прави едно грозно смѣшание между двѣ юридически положения, които нѣматъ нищо общо помежду си. Но ето ви, г-да, чл. чл. 51 и 52 отъ закона за настойничеството. Чл. 51 казва, че не може да бѣде настойникъ, или за да бѣде нѣкой настойникъ трѣбва да има тия качества. Чл. 52: изважда се отъ настойничество по тия и тия причини. Чл. 49 ви говори: изважда се отъ депутатството еди-кой си, но за да се извади, трѣбва да е влѣзълъ. За да говорите, че единъ мандатъ се губи, трѣбва да е билъ по-рано признатъ.

Отъ г. Мирски и отъ други господа тукъ се поддържаха тази теория, че, когато посоченитѣ въ контестацията факти сѣ инкриминирани, вие трѣбватъ, въ всѣки случай, да чакаме присѣда отъ компетентния съдъ. Азъ ви казахъ и ще подчертая наново, че принципътъ, правилото прието въ парламентарната процедура по провѣрката на изборитѣ — жалко, че въ нашия правилникъ тая процедура нѣмаме — е: никаква връзка нѣма между производството въ парламента и онова въ съда. Послѣдниятъ може да вземе едно рѣшение, парламентътъ — друго, и позволете ми — то е много кратко — да ви цитирамъ буквално мнѣнието на Еженъ Пиеръ по този въпросъ. Той съобщава, че въ белгийския парламентъ, на 16 ноем-

врий 1832 г. депутатът Девò по въпроса, който ни занимава, изказалъ слѣдующето мнѣние: „Слѣдъ произвеждането на избора съдътъ нѣма никаква работа, а камарата е единствениятъ суверененъ съдия. Рѣшенията на касационния съдъ по едно изборно производство иматъ дѣйствието само до деня на избора, но абсолютно никакво значение не могатъ да иматъ за васъ. Вие можете да разрѣшите въпроса по начинъ тъкмо противенъ на оня на касационния съдъ.“ Девò говори дори за случая, когато има рѣшение отъ касационния съдъ по единъ изборъ. Бельгийската камара възприела този възгледъ. Пьеръ привежда рѣшения и на австрийския парламентъ. На 11 ноемврий 1880 г. постѣпила въ австрийската камара контестация, че духовни лица погрѣшно били вписани въ изборнитѣ списъци. Либералната партия направила предложение да се отложи проверката на избора, докато съдътъ се произнесе по неправилното вписване. Графъ Тафъ се противопоставилъ, като мотивиралъ своето мнѣние съ това, че камарата разрѣшава суверенно всички въпроси, относящи се до проверяване пълномощното на своитѣ членове. При вземане рѣшение, казва той, за правилността и дѣйствителността на избора, камарата е суверененъ засѣдателенъ съдъ, жури; когато, въ своята душа и съвѣсть, камарата вѣрва, че независимо отъ всекакво съдебно доказателство, изборътъ е спечеленъ чрезъ противоморални сѣрдства, тя, камарата, унищожава избора, безъ да има нужда отъ съдебна анкета. Въ силата на тоя принципъ камарата отказала да уважи едно предложение за отлагане проверяването на избора, мотивирано съ факта, че имало висящи дѣла по тѣзи избори. Висящи даже дѣла имало, но пакъ не се отложило производството въ Народното събрание по проверяване правилността на избора.

За да свърша по тоя въпросъ, ще ви кажа, че вие ще намѣрите цитирани редъ рѣшения на френския парламентъ, на френското народно събрание, въ пандектитъ. Ето, напр., едно, и ще свърша по тоя въпросъ. Азъ ще ви го прѣведа на български: „Рѣши се, че нѣма си мѣстото никакво отлагане на доклада или на проверката, à raison de poursuites judiciaires — по причина на съдебно прѣслѣждане“. Тамъ, за тѣхъ е елементарна истина: парламентътъ е жури суверененъ, той не държи никаква смѣтка за рѣшенията на съдебната властъ. Може да има дѣла висящи не само прѣдъ съдебния слѣдователъ, г. Мирски, но и прѣдъ окръжния съдъ, и дори прѣдъ Върховния касационенъ съдъ; всички тия дѣла могатъ да се движатъ, безъ нищо да влияятъ на производството въ камарата.

К. Мирски: По тоя въпросъ азъ не съмъ спорилъ. Вие се лъжете. Трѣбва да имате грѣшка.

Н. Кжневъ: Ето, свършвамъ.

И тъй, г-да, първото възражение — защото азъ прѣдвидѣхъ само три възражения — първото възражение е онова на г. Краева, че ние трѣбвало да чакаме да се издадѣла присѣда — второто възражение на г. Мирски и други, че трѣбвало . . .

К. Мирски: Да искаме слѣдственото дѣло само за информация.

Н. Кжневъ: . . . да искаме слѣдственото дѣло. Но всички тѣзи искания не сѣ съгласни съ установената парламентарна практика въ всички парламенти. Прочее, като неподкрѣпени, ние не можемъ да ги вземемъ въ съображение.

Свършвамъ съ тия думи. Трѣбва да констатирамъ факта, че когато г. Теодоровъ вчера се позоваваше върху прецедентитѣ на нашия парламентъ, спрѣ се и върху балчишкия изборъ. Г. Теодоровъ много осно-

вателно ви упрекна, че вие не сте допуснали анкета. макаръ контестаторътъ — кандидатътъ Людскановъ — кандидатъ на партията, ще кажа азъ — да ви е навелъ редъ факти отъ естество да опорочатъ избора.

К. Мирски: Партията имаше двама кандидати.

Н. Кжневъ: Партията имаше само единъ кандидатъ, и той бѣше г. Людскановъ.

К. Мирски: Г. Бончевъ бѣше кандидатъ на партията, а онзи — на варненското събрание.

Н. Кжневъ: Бончевъ не бѣше кандидатъ на партията. Г. Теодоровъ е, въ това отношение, консеквентенъ; той е правъ, но дължа да подчертая друга една моя мисль. Парламентътъ е направилъ грѣшка, като се отказалъ правосъдие на г. Людсканова, защото азъ наричамъ, че рѣшението на Народното събрание, съ което се отхвърля контестацията на г. Людсканова, безъ да му се даде възможностъ да я докаже, това ваше рѣшение, казвамъ, за мене е единъ отказъ на правосъдие. Но трѣбва да ви кажа, че г. Теодоровъ не е правъ, като подозира съвѣстата на демократическия парламентъ. Демократическиятъ парламентъ, ако е извършилъ единъ отказъ на правосъдие, извършилъ го е вслѣдствие липса на установена практика у насъ по тоя въпросъ. Азъ ви казахъ вчера и ще ми позволите да кажа двѣ думи по единъ изборъ, въ който азъ и г. Такевъ бѣхме кандидати по станалия прѣзъ септемврий 1899 г. изборъ въ Пещерската околия.

А. Стамболийски: Двата часа минаха.

Н. Кжневъ: Ето свършвамъ, г-да. Казвамъ, грѣшката, направена въ балчишкия изборъ, отказътъ на правосъдие спрѣмо г. Людсканова е грѣшка, която нашиятъ парламентъ е направилъ, поради липса на практика. Демократическиятъ парламентъ никога не върши безсъвѣстни работи, всичката негова дѣятелностъ е високо съвѣстна, само народняшкиятъ парламентъ е вършилъ безсъвѣстни работи. (Смѣхъ)

Н. Козаревъ: Вие съдите по себе си.

Н. Кжневъ: Да, да, защото азъ имамъ данни, г. Козаревъ.

Навежда се още другъ единъ аргументъ: защото не сѣ подали контестация г. Джидровъ и други. Азъ ще ви кажа: защото у насъ не съществува до денъ днешенъ никаква практика, никаква процедура въ правилника; всѣки си доклада както му скимне, всѣки рѣшава както желае. Азъ ще ви кажа, че вчерашното ваше рѣшение по избора на г. Гешова е пакъ една грѣшка, която се дължи пакъ на липса на практика. Азъ ще я нарека отказъ на политическо правосъдие. Утвърдението избора на г. Гешова, безъ да се даде възможностъ на контестаторитѣ да докажатъ посоченитѣ въ контестацията факти, които бѣха отъ естество да опорочатъ избора, е, безспорно, единъ отказъ на политическо правосъдие.

Но, г-да, да минемъ. Азъ ще ви кажа, че ние имаме отказъ на правосъдие и другадъ. Въ Пещерската околия, г-да — за да ви кажа, че нѣмаме никаква практика — въ Пещерската околия азъ и г. Такевъ бѣхме кандидати за народни прѣдставители прѣзъ 1899 г. По-грозни насилия отъ тѣзи, които извършиха радославиститѣ въ септемврий 1899 г., азъ не познавамъ. Ступиха крака на брата ми, разбиха главата на братовчедата ми, изпотрепахъ маса мои роднини, и знаете защо това? Азъ ще ви кажа: защото покойниятъ Каравеловъ, когото азъ придружавахъ отъ Варна до Пещера, отиде въ Брацигово, отъ тамъ — въ Пещера, слѣзнахме въ къщата на г. Такева, и тогава бѣха дошли да ме придружаватъ нѣкои мои роднини. Ние отидохме въ къщата на г. Такева да вечеряме. Въ

това време идва единъ гражданинъ, хлопа на вратата и казва: „Бърже, защото братътъ и братовчедътъ на Кънева сж убити“. Каравеловъ се развълнува, искаше да отиде на мѣстото; ние не го оставихме. Когато излѣзохме, какво видѣхме? Видѣхме, г-да, съ очитѣ си, че моятъ братовчедъ Кирпичовъ ударенъ въ главата, въ безсъзнание, или, по-добрѣ, изгубилъ съзнание, облѣнъ съ кръвъ, лежеше на улицата. Питахъ: „Дѣ е моятъ братъ?“ — защото казаха ми, че е билъ убитъ. Казаха ми, че той можалъ е да се спаси, като се хвърлилъ отъ едно високо мѣсто и си е счупилъ кракътъ. Братовчедата ми отнесохме най-напрѣдъ въ една аптека и послѣ, лежа нѣколко мѣсеца въ болницата, а братъ ми остана завинаги съ счупенъ кракъ. Въ деня на избора бѣхъ въ Кричимъ.

Г. г. радославиститѣ, чиито прѣдставители тукъ е г. Пешевъ, потапкаха избирателния законъ — вдигнаха секцията отъ Брацигово — Брацигово е моятъ роденъ градъ — когато законътъ изрично казва, че трѣбва да се прѣдпочете градъ, и я отнесоха чакъ въ с. Кричимъ — село половина българско и половина турско — и не въ българската махала, а въ турската, въ джамията. Нонеже г. Пешевъ често забравя тѣзи злодѣяния на партията, къмъ която той се числи и за която има присѣда отъ държавенъ съдъ (Смѣхъ), трѣбва да му напомня, защото по нѣкой пътъ почтениятъ г. Пешевъ — лично къмъ него всичкитѣ мои уважения — ги забравя.

Та, г-да, дойде редъ да се подава констатация. Г. Такевъ я приготви. Азъ не я подписахъ, защото нѣмахъ вѣра въ този съдъ. А пъкъ въ този върховенъ демократически съдъ всѣки има вѣра. Това е съдъ справедливъ, съдъ, който съди по съвѣсть, по законъ и по справедливостъ. Може да има нашиятъ парламентъ грѣшки, но никога демократическиятъ парламентъ не е извършилъ дѣло, противно на морала и съвѣстѣта. А парламентътъ на г. Пешева казира на бърза ръка, на основание на неговата процедура, тъкмо 18 души: видинскиятъ изборъ — Т. Ванčovъ, П. Каравеловъ и П. Пановъ; дупнишкиятъ — Василъ Ранковъ; искрепскиятъ — Ц. Цѣновъ; кюстендилскиятъ — Иванъ Златковъ и Славейковъ; дуковитскиятъ — Г. Д. Великовъ; пещерскиятъ — Д. Маневъ и Такевъ; силстренскиятъ — Н. Поповъ; търновосейменскиятъ — В. И. Димчевъ; тетевенскиятъ — Яблански; хасковскиятъ — Г. И. Минчевъ; парибродскиятъ — Гого Кръстевъ; ямболскиятъ — Д. Благоевъ и Я. Сакъзовъ; горнеорѣховскиятъ — И. х. Рачевъ. Вие виждате — това бѣше съдъ горезънъ, несправедливъ, безсъвѣстенъ. Това е камарата на г. г. либералитѣ.

И тъй, г-да, свършвамъ съ заключението: искате ли да извършимъ едно дѣло, единъ актъ на истинско съдийство, на справедливо съдийство — всички безъ разлика на партия, въ това число бихъ помолилъ и г. Табурнова, рѣшете да стане изслѣждане — анкета.

И. Хаджиевъ: Г. Къневъ! Тогава, щѣхте да ги обвините, че сж несправедливъ съдъ, както сега ги обвинявате за г. Гецова.

И. Къневъ: Така, г-да, рѣшете, за да знае всѣки, че нашиятъ демократически парламентъ се много отличава отъ парламентитѣ на другитѣ партии, че той е парламентъ, който втрви въ една посока на правда, справедливостъ, честностъ и законностъ. (Ръкоплѣсжане отъ мнозинството)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Давамъ 10 минути отидхъ.

(Слѣдъ отидхъ)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни) Засѣданieto продължава.

Има думата г. Александъръ Христовъ.

А. Христовъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ моля вашето търпѣние да изслушате и моята дума по настоящия изборъ, понеже имахъ честта да бѣда единъ отъ агитаторитѣ на демократическата партия въ Брѣзовската околия и съмъ въ положение да знамъ много факти, извършени при този изборъ.

Избирането на г. Табурнова за народенъ прѣдставитель прѣдставлява нѣколко особености. И азъ моля почитаемото Народно събрание да обърне внимание на тѣзи особености, защото разликата въ гласовѣтъ е 28 гласа, а особеноститѣ на този изборъ сж отъ важно естество въ всѣко отношение — и политическо-социално, и отъ гледище на избирателния законъ.

Прѣди всичко, г. г. народни прѣдставители, въпросътъ, който се поставя и който се е поставялъ винаги за избирането на г. Табурнова е този: има ли той качествата на избираемостъ? Въ 1904 г. законътъ за подданството се измѣнява нарочно и специално зарадъ г. Табурнова, за да нѣма тѣзи дебати по неговия изборъ, каквито дебати е имало винаги порано, когато той е билъ избранъ. Нашиятъ избирателенъ законъ, както и законътъ за подданството сж изисквали винаги, што чужденецътъ, приетъ за български подданикъ, за да може да се избира за народенъ прѣдставитель, да има 20 години отъ датата на приемането му до датата когато се произвежда изборътъ. Въ 1904 г. измѣняватъ закона за подданството, като намаляватъ срока отъ 20 години на 15 години, само и само, както казахъ, да нѣма шумъ по неговия изборъ, по въпроса за подданството му. Но съ това въпросътъ не е изчерпанъ. Това, което рѣши една камара, не ангажира друга. Както ние сме властни да измѣняваме всички закони, така сжко ние сме властни и по отдѣлни случаи да се произнасяме тъй, както разбираме, било ние, било онѣзи народни прѣдставители, които ще бждатъ слѣдъ насъ.

Г. Табурновъ е приетъ за български подданикъ въ засѣданieto на Народното събрание на 8 декемврий 1891 г. Значи, до 11 юлий т. г. той има около 19½ години. Но, за да бѣда кратъкъ, азъ ще ви заявя само едно, че отъ дневницитѣ е видно, какво въ 1891 г., 8 декемврий, когато се приема той за подданикъ, това става по негово искане, по негова молба, адресирана отъ д-ръ Паскалъ Табурно, молба до Народното събрание да го приеме за български подданикъ, и безъ много дебати приематъ го за таквъ.

Въ 1901 г. сж станали особено оживени дебати по неговото подданство. Изказали сж се много мнѣния, че той нѣма това право; и г. Георги Стойковъ, и г. Драганъ Цанковъ, и г. Димитъръ Ризовъ и сѣрия отъ оратори сж се изказали. Но, г-да, най-важното, което навѣрно ще възрази и г. Табурно, е, че, щомъ законътъ за подданството отъ 1904 г. изисква 15 години, той има 19½ години; значи, той има право да бѣде утвърденъ за народенъ прѣдставитель. Това негово възражение не може да се вземе въ внимание по слѣдующитѣ съображения.

Прѣди всичко, прави впечатление, че въ 1904 г. се измѣнява законътъ за подданството специално за г. Табурнова — това той нѣма да откаже. Той е билъ галеното дѣте на разни режими и било за него, било отъ него, се приемали въ Народното събрание специални и особени закони, за които вие знаете.

Въ 1904 г., като се измѣнява законътъ за подданството отъ 20 на 15 години, казва се: чл. 50 и чл. 132 отъ избирателния законъ се отмѣняватъ, а тѣ изискватъ 20 години. Вие виждате, че материя, която е трѣбвало да стане въ избирателния законъ, се поставя въ закона за подданството, защото, ако има законъ, който да урегулира начина на избора, процедурата му, качествата на избираемостъ и пр., това е специалниятъ избирателенъ законъ; чрѣзъ закона

за подданството отменяват чл. чл. 50 и 132 от избирателния закон.

Но въ послѣдствие, г-да, какво става? Въ 1906 г. и въ послѣдующитѣ години ставатъ различни измѣнения на избирателния законъ, и чл. 50 се възстановява и си стои и сега въ сила въ избирателния законъ. Въ официалнитѣ издания — и въ това (Показва на избирателния законъ, издание 1910 г.), и въ миналогодишното, и по-миналогодишното, т. е. слѣдъ 1904 г., чл. 50 е изрично: Чужденецъ, за да се избира за народенъ прѣдставителъ, трѣбва да има 20 години отъ датата на приемането му до датата на избора. И това постановление има обратна сила. Този законъ и сега е въ сила. Така че, ако г. Табурновъ се постави на закона за подданството, той би билъ правъ въ това отношение; но, ако се постави на почвата на избирателния законъ, на която почва трѣбва да се постави, той нѣма качества на избираемостъ.

Но, може-би, ще се помисли отъ нѣкои, понеже се подхвърля това, не е ли сжщиятъ случай съ нашия уважаемъ прѣдседателъ г. д-ръ Ораховацъ? Считама за нужно да ви кажа двѣ думи, че случаятъ не е сжщиятъ. Г. д-ръ Ораховацъ е приетъ прѣзъ 1901 г. за български подданикъ, но съ дата 8 или 9 мартъ 1884 г.; значи, той има около 26 години.

Ц. Мисловъ: Признатъ е отъ 1884 г., а не е приетъ.

А. Христовъ: Ние нѣмаме сега тукъ да рѣшаваме въпроса за подданството нито на г. Ораховаца, нито на г. Табурнова. Има рѣшения на Народното събрание въ тоя смисълъ, които сж въ сила, не сж отменени. Г. Ораховацъ е приетъ отъ 8 мартъ 1884 г., а г. Табурновъ по негова молба отъ Народното събрание — молба отъ Паскалъ Табурно — на 8 декемврий 1891 г. Това сж рѣшения на Народното събрание, които сж влѣзли въ законна сила, и можемъ да ги видоизмѣнимъ или отменимъ само тогава, когато ще бъдемъ сезирани съ такъвъ въпросъ. Но когато ние гледаме въ единъ изборъ единъ кандидатъ чужденецъ, той трѣбва да притежава условията, изисквани отъ закона. Така че, въ това отношение нѣма сравнение, нѣщо повече, никаква опасностъ нѣма, че, като зачекваме този въпросъ за г. Табурнова, ние се натъкваме и на въпроса за г. Ораховаца. Такава опасностъ, споредъ сега дѣйствующитѣ рѣшения и закони въ България, нѣма, не сжществува.

Като напуштамъ този формаленъ въпросъ, прѣминавамъ къмъ сжществуващото на избора, което има още по-големо значение и по което сжществува, освѣтѣ това, което изложи доста подробно уважаемиятъ г. Кжневъ, ще добавя и азъ нѣщо.

Г. г. народни прѣдставители! Вѣрвамъ да си споминате думитѣ на бившия нашъ другаръ, народенъ прѣдставителъ, г. д-ръ Танчевъ, който въ една отъ миналитѣ сесии имаше случая тукъ да ви изложи, какво зло прѣдставлява католицизмътъ въ България тъй, както той се поставя отъ католичкото духовенство, защото нито г. д-ръ Танчевъ, нито никой другъ между насъ има нѣщо противъ католичката религия, като религия. По конституцията тя има право на сжществуване, както и всѣка друга религия; по маниеритѣ, похватитѣ, срѣдствата, съ които си служи българскиятъ католицизмъ на българската земя, сж осждителни, прѣстѣпни, антинационални и антиобществени. Азъ нѣмамъ нищо противъ католичката религия. За мене всички религии сж равни. Нека боговетѣ спорятъ коя вѣра е по-права, да-ли източно-православната, да-ли мохамеданската или католичката. Ни една религия нѣма право, чрѣзъ своитѣ духовни лица, чрѣзъ своитѣ пастири, да прибѣгва къмъ начини и срѣдства, забранени отъ законитѣ. И въ това отношение г. Танчевъ е казалъ, на основание дадени, черпени отъ Св. Синодъ, че тъй, както католицизмътъ е поставенъ въ България, той е едно зло.

Г. Табурновъ използва и тази негова рѣчь прѣдъ избирателитѣ въ Брѣзовско, както ще използва утрѣ и моята рѣчь да говори: парламентитѣ, демократическата партия сж противъ католицизма въ България. Не, ние не сме противъ католицизма, нека той сжществува, както си сжществува и другитѣ религии, но ние сме противъ похватитѣ на неговитѣ пастири, на неговитѣ служители въ България. Тази е била идеята на г. Танчева, тази е моята идея, тази е и вашата идея.

Е добръ, г-да, тукъ има народни прѣдставители отъ наша и опозиционна страна, които живѣятъ въ Пловдивъ и близо до Пловдивъ. Въ Пловдивъ и въ Пловдивско католичкитѣ попове, домини, които сж въ грамадно число, което не съотвѣтствува на хората, които изповѣдватъ тази религия, си служатъ съ такива възмутителни срѣдства, щото ние трѣбва сериозно да се замислимъ, не трѣбва ли да обуздаемъ тѣзи начини на дѣйствиа чрѣзъ законитѣ, които имаме, а, ако тѣзи закони сж недостатъчни, да прибѣгнемъ и къмъ други закони. Религиозното възпитание на българскитѣ католици се дава по такъвъ начинъ, щото тѣ се отчуждаватъ отъ българската земя, тѣ се отчуждаватъ отъ българското потекло и се считатъ като-че-ли сж друго племе, друга нация въ България. Ние сме имали не единъ нѣтъ случай въ сждилищата, окръжни и апелативни, въ Пловдивъ, когато ще се яви свидѣтель католикъ и го питатъ, както обикновено става въ сѣда: „Ти какъвъ си, българинъ ли си?“ той да отговаря: „Не, не съмъ българинъ, азъ съмъ католикъ“. Вие видете какъ ги възпитаватъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Ц-ц-ц!

А. Христовъ: Смѣсватъ неговия произходъ съ неговитѣ религиозни убѣждения. И често казватъ: „Не сме българини, а католици“.

Н. Мирски: Казватъ: „Азъ съмъ павликянинъ“.

А. Христовъ: И така казватъ, вѣрно е.

Д-ръ П. Табурновъ: А павликянитѣ не сж ли българини?

А. Христовъ: И този отговоръ: „Азъ съмъ католикъ“ е система въ тѣхъ. „Не важи твоята религия, кажи българинъ ли си или какъвъ си?“ Той отговаря: „Това знамъ отъ своя учителъ, отъ своя свещеникъ, че азъ съмъ католикъ“, а не отговаря „Азъ съмъ българинъ“. Трѣбва, г-да, да живѣете въ католичката махала въ Пловдивъ и въ ново едно прѣдградие на Пловдивъ „Ключукъ Парижъ“, за да видите съ какви срѣдства, и парични, и какви ли не обѣщания и увѣщания, се привличатъ хората отъ други религии, главно отъ източно-православната, отъ нашата вѣра, за да засилватъ количеството на тѣзи отъ католичкото вѣроизповѣданне. Ако азъ се впусна въ подробности по този въпросъ, ще ви отнема много време. Но знайте, че е система, която иде отъ Римъ, чрѣзъ католичкия владика въ Пловдивъ Менини, да се харчатъ грамадни суми, само и само да се увеличава числото на католицитѣ въ Пловдивско и въ България. Никоя друга вѣра не си служи чрѣзъ своитѣ служители съ такива срѣдства.

Д-ръ П. Табурновъ: (Смѣе се)

А. Христовъ: Не се смѣйте.

Д-ръ П. Табурновъ: Какви срѣдства?

А. Христовъ: Парични срѣдства — чрѣзъ подкупъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Кажете единъ случай.

А. Христовъ: Правятъ имъ къщи, учатъ дѣцата имъ безплатно, даватъ имъ дрехи и какво ли не. Вие ще отречете ли, г. Табуриновъ, че, когато отивате съ файтонъ въ с. Калъчлии, хвърляте съ шепа гологани и рунчета, а дѣцата тичатъ подиръ Васъ да ги събиратъ,...

Д-ръ П. Табуриновъ: Азъ не съмъ понъ.

А. Христовъ: ...за да привлечете вниманието на женитѣ католицини въ тия села, които само за Табуринова искатъ да приказватъ, тѣхниятъ любимъ католикъ? Дѣцата по хора, по мегдани, чакатъ да го видятъ, кога ще мине съ файтонъ, за да имъ хвърля пари — рунчета, гологани. Азъ бихъ желалъ да знамъ тѣзи срѣдства, които приучватъ дѣцата на просия, позволен ли сж? Може ли единъ общественъ дѣлецъ въ България да си позволи такъвъ начинъ на дѣйствио, да хвърля пари и да приучва и богати и бѣдни дѣцата да тичатъ подиръ файтона му и да знаятъ, че минава г. Табуриновъ?

Д-ръ П. Табуриновъ: Ама туй пропаганда ли е въ католическитѣ села?

Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Това е слабостъ.

А. Христовъ: Г. г. народни прѣдставители! Тѣй, както се поставя, и каквато е тенденцията на католическитѣ свещеници, тя е опасна. Г. Къневъ ви изложи тази опасностъ, и азъ нѣма защо да се повръщамъ. Наостриятъ ли се страстни религиозни убѣждения, могатъ да станатъ нежелателни работи. И когато азъ въ моята агитационна рѣчь въ католическитѣ села на единъ много благъ езикъ увѣщавахъ избирателитѣ да не мѣшатъ политиката съ вѣрата, да си пазятъ вѣрата за въ черква и тамъ да дѣйствуватъ съ нея, а вънъ въ политиката да дѣйствуватъ съ своитѣ политически убѣждения, когато имъ излагахъ опасността, къмъ която ги тикатъ такива пропагандни срѣдства, намѣриха се хора, между които и г. Табуриновъ, да говорятъ: а, не, той наостри католицитѣ, той ги ожесточи и затова тѣ оп бѣс, гласоподаваха за г. Табуринова. Доколко въ тоя начинъ на дѣйствио сж отишли далечъ, азъ ще ви припомня, че за изборитѣ въ 1908 г. единъ католически свещеникъ, въ храма на с. Балтаджии държа рѣчь — фактъ, който не можете да отречете — че трѣбва да гласоподаватъ за католикъ и само за католикъ.

Д-ръ П. Табуриновъ: Лъжа е това.

А. Христовъ: На г. д-ръ Кръстева, когато минахъ въ с. Калъчлии, му устройа по религиозни убѣждения такъвъ инцидентъ, какъвто не е устройанъ на никой български чиновникъ: прѣснаха хората, затвориха кръчмитѣ, за да не може г. министърътъ на правосъдието да намѣри никого въ селото. Това го устройа Вашитѣ хора католици чрѣзъ католически убѣждения, а не чрѣзъ политически.

С. Бърневъ: Защото мислятъ, че не се намиратъ на българска територия, затова.

А. Христовъ: Г. г. народни прѣдставители! Тѣзи срѣдства нагледъ ви се виждатъ дребни, но тѣ сж опасни. Азъ нѣмамъ нищо противъ — това говорихъ въ своитѣ агитации — ако г. Табуриновъ дойде между насъ и ви държи рѣчи: „Изберете ме като Табуриновъ съ политическо убѣждение, либералъ или никаквистъ“ — това е прието, необходимо. Вие сте длъжни да лансирате Вашето политическо убѣждение въ своитѣ агитации. Но, когато Вие въ католическитѣ села държите рѣчи на религиозна почва: „Изберете ме, защото съмъ вашъ католикъ, изберете си като-

ликъ, вие сте католически села, вие имате право на католически прѣдставител“, това е антимоラルно, това е антисоциално.

Д-ръ П. Табуриновъ: Лъжете, че съмъ казалъ туй.

А. Христовъ: Мълчете, азъ ще Ви кажа лъжа ли е. Имайте търпѣние.

Д-ръ П. Табуриновъ: Това го нѣма въ самата контестація.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моли, г. Табуриновъ.

А. Христовъ: Азъ съмъ доволенъ, че Вие се срамувате отъ това, и че го отричате.

Д-ръ П. Табуриновъ: Не се срамувамъ.

А. Христовъ: Спрете за въ бѣдѣще този начинъ на дѣйствио, ще Ви прави честъ. — Азъ разбирамъ, г-да, такава агитация: „Азъ съмъ такъвъ и такъвъ по политическо убѣждение, изберете ме“. Но „Изберете ме, защото съмъ католикъ, и само защото съмъ католикъ“,...

Д-ръ П. Табуриновъ: „Само“!

А. Христовъ: ...само затуй да ме изберете, това не е позволено. Ще ми каже г. Табуриновъ: ама тукъ-тамъ свещеници посрѣщаха и демократически министри, демократически водители. Да, тѣ ги посрѣщаха, но тѣ ги посрѣщаха като демократи, а не като източно-православни, както утрѣ могатъ да посрѣщатъ и г. Гешова или г. Данева, като човѣкъ политикъ, въ името на неговитѣ политически убѣждения, а не защото е източно-православенъ, или протестантинъ, или мохамеданинъ и т. н. А въ първата контестація се говори за какво? Че изборната борба не се поставя на политическа почва, а се поставя на религиозна почва: другитѣ сж поганци, католицитѣ считатъ насъ, всички други, които бѣхме тамъ агитатори и кандидати на други партии, за поганци, а себе си за православни католици и само за католикъ трѣбва да гласоподаватъ и да дѣйствуватъ.

Но, г-да, само това ли е? Вие ще отречете ли, г. Табуриновъ, че Вие бѣхте обѣрнали на ханъ, на обикновенъ хотелъ къщата въ с. Балтаджии, въ която живѣятъ католическитѣ попове и която е въ самия черковенъ дворъ? Цѣлъ мѣсецъ, прѣзъ който той тичаше отъ село на село да обикаля, вечеръ се прибираще да спи тамъ — при доминитѣ въ с. Балтаджии. И, когато азъ отидохъ тамъ по агитация, приеха ме любезно, почерпиха ме кафе, и ги попитахъ: „Уважаеми свещеници! Защо вие приемате всѣка вечеръ и постоянно г. Табуринова да спи при васъ? Тукъ не е ханъ. Разбирамъ да спи човѣкъ единъ-два пѣти, но той е обѣрналъ тази къща на ханъ, на хотелъ!“ И знаете ли какво казаха тѣ? Тамъ присѣдстваваха съ мене нѣколко души: кандидатътъ Чипевъ, присѣдстваваха и нѣколко души католици отъ с. Калъчлии. Този разговоръ ставаше съ доминитѣ на с. Балтаджии. Тѣ казаха: „Г. Христовъ! Какво да правимъ? Владиката Менини ни казва да го приемаме тукъ, да го посрѣщаме, защото е нашъ човѣкъ, защото е католикъ, защото ще защитава католицитѣ“.

Д-ръ П. Табуриновъ: Кой Ви каза това?

А. Христовъ: Казаха ми го свещеницитѣ въ с. Балтаджии.

Д-ръ П. Табуриновъ: Кой свещеникъ?

А. Христовъ: Тамъ бѣше отецъ Ангелъ и други трима. Самъ отецъ Ангелъ ми разправи, г-да, единъ пикантъ случай и, моля, имайте търпѣние да го чуете: той не е дребентъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Той трѣбва да се е извинявалъ.

А. Христовъ: Нощно врѣме, около 2 ч., пристига Табурновъ и чука на вратитѣ на черковния дворъ, дѣто е и черквата, дѣто е и помѣщението, въ което живѣятъ свещеницитѣ. Излизатъ и му казватъ: „Тази вечеръ имаме двама-трима домнини, гости отъ София; мѣсто за Васъ нѣмаме; идете и спете на друго мѣсто, г. Табурновъ“. Той имъ казва: „Отворете ми, азъ ще влѣза съ файтона вжтрѣ въ двора и ще спа на файтона. Ако не ме пуснете, ще се разправамъ прѣдъ Менини за вашето държане“.

Д-ръ П. Табурновъ: Брей!

А. Христовъ: Тѣ му отварятъ, и той влиза съ файтона въ двора и иска да спи на него. Отъ принудена учтивостъ, отецъ Ангелъ му намира едно легло, защото какъ ще го остави да спи на двора въ файтона? Тѣ не сж могли да прѣтърпятъ тази нахалностъ отъ страна на г. Табурнова да влѣзе по такъвъ начинъ. Това ми го казаха прѣдъ 10 души свидѣтели, имената на които мога да ви цитирамъ — ако не е вѣрно, разправайте се съ него — той го каза прѣдъ кмета на с. Калъчлии, прѣдъ секретарь-бирника на сѣщото село, прѣдъ околийския началникъ, прѣдъ Чипева и още прѣдъ много други свидѣтели, имената на които не зная.

Д-ръ П. Табурновъ: Та какъ ми намѣрили квартира?

А. Христовъ: Намѣрили сж ти едно легло въ тѣхното помѣщение въ с. Балтаджи.

Д-ръ П. Табурновъ: Вие твърдите ли това?

А. Христовъ: Можете ли Вие да отречете, че прѣзъ цѣлия агитационенъ периодъ кондисвахте тамъ, като у дома си?

Д-ръ П. Табурновъ: Само тогава не съмъ бивалъ тамъ.

А. Христовъ: Цѣлото село знае, че Вие спите при доминитѣ, когато отивате въ с. Балтаджи.

Д-ръ П. Табурновъ: Само когато бѣха изборитѣ не бѣхъ тамъ. Другъ пътъ съмъ бивалъ.

А. Христовъ: Една анкета ще докаже това: какъ и колко пъти сте спали.

Но, г. г. народни прѣдставители, ние, другитѣ партии, право или криво, вѣрующи на разни политически платформи, програми и не знамъ какво, ние ходихме тамъ по другитѣ села да държимъ рѣчи, кой колкото може. Тамъ бѣха и агитаторитѣ на народната партия, на прогресивно-либералната партия, на земледѣлската организация, на демократическата партия и пр. Г. Табурновъ въ никое българско село не държа политическа рѣчь. Искамъ да ви кажа какъвъ е неговиятъ похватъ. Той отива въ кръчмата на едно село, събира 5—6 души, които знае, че му сж достатъчни за да спечели избора и, слѣдъ идене, пиене и гуляе, отива въ друго село. Това е то. Въ католишкитѣ села обикаля църквитѣ и доминитѣ, а въ българскитѣ — кръчмитѣ. Такава бѣше неговата агитация.

Недѣлчо Георгиевъ: Трѣбва да обѣсите търновския управителъ за Свищовската околия, защото и той така е постѣпвалъ.

А. Христовъ: Не зная той какво е правилъ. — Искамъ да ви кажа този старъ похватъ, за който и сега мислятъ нѣкои партии, че трѣбва да се прилага у насъ — нѣма нужда да държишъ рѣчи, да развивашъ платформа, да сравнявашъ партията по отношение на тѣхната настояща и минала дѣйностъ; иди въ кръчмата, занеси повечко пари, дай да се гуляе и пие и слѣдъ това изборътъ е готовъ! Тѣзи сж срдствата на г. Табурнова. И азъ Ви поканвамъ, г. Табурновъ, кажете ми Вие какъ другадъ въ тѣзи 25 села на Брѣзовската околия, освѣтъ въ католишкитѣ, държахте политически и агитационни рѣчи? Никакъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Какво Вие наричате „рѣчь“?

А. Христовъ: Каквото значи „рѣчь“.

И, г. г. народни прѣдставители, че това не сж празни приказки, погледнете, че той взема почти всички гласове въ петътъ села, въ които има католици. Селото Балтаджи е цѣло католишко; той взема 340 гласа, защото е католикъ, а не защото е Табурновъ, младо или старолибералъ. Въ с. Герентъ взема 36 гласа, а има всичко около 40 къщи католишки.

Д-ръ П. Табурновъ: 160 сж.

А. Христовъ: Въ с. Калъчлии той взема 199 гласа, като католикъ. Въ контестацията това сж го подписали католици и интелигентни хора: кметътъ, секретарь-бирникътъ и други тамъ. Въ с. Салалии той взема 30 католишки гласа, колкото избиратели има и колкото сж могли да гласоподаватъ. Въ с. Алифакново при с. Стрѣма той взема десетина гласа католишки — толкова, колкото е имало тамъ.

Н. Мирски: Да бѣше и ти католикъ, и ти щѣше да ги вземешъ. (Смѣхъ)

А. Христовъ: Забѣлжете, г. Табурновъ взема отъ петъ села, въ които има католици, 635 гласа, а отъ останалитѣ 20 български села едвамъ взема 311 гласа, и туй сж гласове на народно-либералната партия: стамболиститѣ му помагаша тамъ. Г. Геннадиевъ писа дълги и обширни писма на свои приятели да помагатъ на г. Табурнова да го избератъ. А защо е нуженъ г. Табурновъ на Геннадиева, вне това разбирате много добрѣ. Имаше стамболиности въ Пловдивъ като д-ръ Балтовъ, които се възмущаваха, защо Геннадиевъ, като разчита на своята сила, като разчита на нѣкаква си сила въ Брѣзовската околия, не излѣзе самъ да се кандидатира, а постави кандидатурата на г. Табурнова. Но, г-да, иска г. Табурновъ факти: „Дайте ни факти, казва, че поповетъ сж агитирали, че поповетъ сж увѣщавали“ и т. н. Фактитѣ сж посочени въ самата контестация. Лица католици отъ с. Калъчлии, които се отвращаватъ отъ този маниеръ на дѣйствие на г. Табурнова, казватъ, че свещеници, неговии агитатори, говорѣха: „Не гласувайте за поганецъ“. Това го говорятъ католици като Тобия Йозовъ и другитѣ подписавши контестациитѣ.

Д-ръ П. Табурновъ: Това е прибавено, фалшифицирано е.

А. Христовъ: Да прощавате, че е прибавено. Изборното дѣло не е тукъ, за да Ви го покажа, но Вие го знаете много добрѣ.

Д-ръ П. Табурновъ: Четете го.

А. Христовъ: Това го говорятъ католици, г-да. Така че, по този пунктъ, че католишкитѣ попове сж дѣйствували по внушение, по-искане, по-настояване

на католишкия владика Менини, има за това лица, които са подписали двесте контестации, и източно-православни свидетели, и католици свидетели. Но това е стар похват на г. Табурноа: едно време въ Анхилската околия той се избираше чрез гръцкия владика и чрез гръцките попове.

Д-ръ П. Табурноа: Ще ви докажа, че и това е лъжа.

А. Христовъ: А сега въ Бръзовско иска да си служи съ католишки попове и католишки владичи.

Д-ръ П. Табурноа: Никога не е било това. Само българите ме избраха.

А. Христовъ: Г-да! Следъ избора, когато се чу, че г. Табурноа печели, писарятъ му казалъ: „Тукъ имаме католишки кръстъ на Бръзовската избирателна околия.“

Д-ръ П. Табурноа: Кой го казва?

А. Христовъ: Казва го втората контестация, че е казано на 11 юлий т. г. вечерта въ Бръзово. Цитирани са осем души свидетели, видни лица отъ Бръзово, отъ разни партии.

Д-ръ П. Табурноа: За туй ли трѣбва да се анкетира изборътъ?

А. Христовъ: Нито Вие нито никой другъ въ България по случаи на избори не може да поставя никакъ религиозни кръстове. Поставяте политически кръстове, а не религиозни. Ако вие, г. г. народни представители, одобрите този начинъ на дѣйствието на католишкото духовенство въ Пловдивско, вие ще дадете правото на г. Табурноа, като католикъ и само като католикъ, да се избира за винаги въ Бръзовската околия, защото католишки гласове има минимумъ хиляда, и понеже са двѣ мѣста, като направя компромисъ съ всяка друга партия, която ще му даде средно 500 гласа, той ще има 1500 гласа. А че азъ съмъ правъ, ще ви кажа отъ слѣдното. Д-ръ Танчевъ заедно съ уважаемия г. Терзиевъ се избраха въ 1908 г. само съ 1300 гласа; и тогава католишките гласове, около 800, отидоха въ негова полза, когато се бориха всичките партии. Да, туряха тѣ католишки кръстъ на Бръзовската околия и чакатъ сега вашето утвърждение на този католишки кръстъ! Ако мислите, че това може да стане, направете го. Ние касирахме почтени земледѣлци, . . .

Д. Драгиевъ: На хакъ-ерине.

Д. Христовъ: . . . защото единъ отъ мотивитѣ бѣше, че поповетѣ съ евангелието са заклевали избирателитѣ, и съ осветени знамена са ги водили на изборното мѣсто.

В. Георгиевъ: Туй бѣше казано въ контестацията на г. Данаилова.

А. Христовъ: Азъ не искамъ да ви обвиня за туй, но искамъ да кажа, че, защото наши попове са водили наши източно-православни хора на изборитѣ, ние вземахме това за мотивъ да направимъ анкета, а защо ще правимъ привилегия на католишки, или протестантски, или не знаемъ какви попове? Азъ не казвамъ, че е било вѣрно това за васъ, г. г. земледѣлци, но това бѣше единъ отъ мотивитѣ за анкета. После, азъ ще ви наведемъ единъ случай отъ миналото. Въ Пирдопската околия единъ свещеникъ, източно-православенъ, въ с. Смолско, си позволи да каже на селянитѣ: „Причастие нѣма да ви дамъ, ако не гласувате за Илия Вълчевъ“, и народняшката ка-

мара постановила анкета и касиране на избора, само затова, че свещеникътъ е казалъ: „Нѣма да ви дамъ причастие“.

Д-ръ П. Табурноа: Касираха избора, а не анкета.

А. Христовъ: Касираха го — още по-добре.

Д-ръ П. Табурноа: Какво е казалъ тогава г. Табурноа?

А. Христовъ: А тукъ католишки попове са говорили на католишки избиратели: „Въ черква нѣма да ви пуснемъ, причастие нѣма да ви дадемъ, ако за поганецъ гласувате“. Къдѣ е разликата?

Д-ръ П. Табурноа: Но кой казва това?

А. Христовъ: Казва го втората контестация, подписана отъ католици.

Д-ръ П. Табурноа: Това ли се казва тамъ — за причастие и пр.

А. Христовъ: Казва го, да — за поганци и причастие.

Д-ръ П. Табурноа: За причастие никой не е казалъ нищо.

А. Христовъ: Г. г. народни представители! За да видите до къдѣ г. Табурноа прибѣгва къмъ католишките свещеници, ще ви кажа и факта, че тукъ около 15 октомврий, когато се откри сесията, той прѣкара нѣколко дни съ монсеньоръ Менини, доведенъ тукъ да служи за мостъ къмъ „високото мѣсто“, чрезъ което г. Табурноа и неговитѣ хора се хвалятъ.

Д-ръ П. Табурноа: А-а-а!

А. Христовъ: Вие ще отречете ли?

Д-ръ П. Табурноа: Отричамъ. Къмъ мене ли се обръщате?

А. Христовъ: Не ме прѣсичайте, нѣма да се обръщамъ къмъ Васъ, ако Вие не ме прѣсичате. Стойте мирно Вие тамъ! Отъ тукъ ще говорите слѣдъ мене.

Д-ръ П. Табурноа: Защо говорите, тогава, нѣща вънъ отъ контестацията?

А. Христовъ: Защо ме прѣсичате? Азъ съ Васъ ще се разправя. Не ме прѣсичайте. Тукъ не е мѣсто за каране.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звънъ) Моля, оставете разправиитѣ, г. Христовъ.

Д-ръ П. Табурноа: Въ прокуратството.

А. Христовъ: Въ прокуратството ти ще отидешъ — подиръ малко ще чуешъ защо.

Д-ръ П. Табурноа: Азъ ще отида въ прокуратството, ама ти на друго мѣсто.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Христовъ, говорете на Събранието, а не да разправяте на г. Табурноа, а така смѣто моля г. Табурноа да не прѣкъсва г. Христовъ.

Д-ръ П. Табурноа: Той се обръща къмъ мене; азъ нѣма да му остана дълженъ я!

А. Христовъ: Г. Табурновъ поиска да използва Менини въ всѣко отношение; неговитѣ агитатори сж казвали навсѣкѣдѣ, че той е любимецъ на „високото мѣсто“, че е желателенъ не знамъ отъ кѣдѣ и не знамъ кому?!

Д-ръ П. Табурновъ: А ти казваше, че съмъ си сукалъ мустацитѣ . . .

А. Христовъ: Защо прѣсичашъ сега?

Д-ръ П. Табурновъ: Защото говоришъ вънъ отъ контекстацията.

А. Христовъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ тукъ не съмъ контеcтаторъ, азъ съмъ народенъ прѣдставителъ, и спокойно мога да изкажа по съвѣсть и убѣждение всичко, каквото знамъ по този изборъ; азъ не съмъ контеcтаторъ, за да ми казвашъ да говоря съ думитѣ и запетайтѣ на контеcтацията.

Д-ръ П. Табурновъ: Като свидѣтель ли говорите?

А. Христовъ: Г. г. народни прѣдставители! По пунктъ втори — за подкупитѣ. Въ допълнителното обяснително заявление, подписано отъ кандидата г. Чипевъ, той конкретно навежда редица села и имена, дѣто сж давани пари за подкупъ. И г. Молловъ, който е минавалъ слѣдъ избора прѣзъ с. Сарж-демирджий, самъ е чулъ тамъ отъ видни първенци да казватъ: „Табурновитѣ хора тукъ раздаваха царвули и пари.“ Този фактъ го е чулъ и г. адвокатъ Сочински, сжко католикъ, живущъ въ гр. Пловдивъ. На г. Молловъ е казано това, и азъ съжалявамъ, че не е тукъ, за да го потвърди.

Д-ръ П. Табурновъ: Прѣди избора или слѣдъ избора?

А. Христовъ: Подиръ избора, когато е билъ тамъ по горско дѣло.

Нѣмой отъ мнозинството: Прѣди избора?

А. Христовъ: Не помня добръ, но като е миналъ тамъ по едно горско дѣло. Да изброявамъ подробно кѣдѣ и колко пари сж давани и свидѣтелитѣ за това не ща — вие ги имате. Днесъ отсъствувахъ отъ тукъ — пакъ поради работи на г. Табурнова — и не бѣхъ, когато г. докладчикътъ ви е казалъ миѣниетъ на комисията за допълнителното заявление. Казаха ми, че комисията не е искала да се занимае съ това допълнително заявление. Ако това е вѣрно, това гледище не е правилно, защото това не е нова контеcтация — това е обяснителна контеcтация на подадената вече. Вземете, г-да, най-формалния процесъ — гражданския: ако вие дадете една касационна жалба въ срока, законътъ ви дава право до почване разглеждането на дѣлото да подадете допълнителна касационна жалба съ всички мотиви, които имате. А тукъ ние нѣмаме граждански процесъ; ние имаме политически процесъ.

А. Димитровъ: За босилеградския изборъ не четохте контеcтацията.

А. Христовъ: Не помня какво е направено по този изборъ. Въ това допълнително заявление ви се казватъ — за всѣки пунктъ, изложенъ въ първата контеcтация — имена, свидѣтели факти. Вие не можете да искате повече отъ една контеcтация: да съдържа конкретно всичко, какво, кѣдѣ е станало, прѣдъ кого, прѣзъ кого и за кого.

Да дойдемъ сега на пунктъ трети, случая съ с. Суютчукъ. Г. г. народни прѣдставители! Между с. Суютчикъ и с. Кадършикъ, Брѣаовско, сжествува

единъ важенъ споръ. Г. Даневъ е защитникъ на с. Кадършикъ, а г. Табурновъ — на с. Суютчукъ. Гледъ се дѣлото въ апелативния сѣдъ; издава се рѣшение противъ Суютчукъ; изборътъ приближава. Г. Табурновъ имъ говори: „Нѣма да ви напиша касационна жалба, ако вие не ме осигурите, че ще ми дадете вашитѣ гласове за избора“. И когато отидохъ азъ тамъ, четири дена прѣди избора, хората бѣха въ уплаха, да-ли г. Табурновъ не е пропусналъ срока за касационно обжалване; това секретаръ-бирникътъ публично го говорѣше въ село прѣдъ редица свидѣтели. И какво става въ послѣдствие? Въ петъкъ г. Табурновъ отива и прави ново съглашение съ кмета, като казва: „Азъ ще продължа да защитавамъ дѣлото, азъ нѣма да ви вземамъ повече пари“ — макаръ че той е билъ условенъ да го защитава и въ касацията съ сжщото възнаграждение. — „Ще го защитавамъ безъ пари, ще ви подамъ касационната жалба, ако ми дадете гласовѣтѣ си.“ И какво става? Въ с. Суютчукъ, дѣто младолибералната партия нѣма даже бюро, . . .

Д-ръ П. Табурновъ: Кой ви казва? Отъ 12 години сжествува.

А. Христовъ: . . . той взема около 62 гласа, прѣзъ дѣлото, прѣзъ обѣщанието, че ще имъ води дѣлото безплатно, а това, както каза г. Къневъ, е форма на подкупъ. За това има свидѣтели — около десетина души сж посочени, г-да, за дѣто секретаръ-бирникътъ, подиръ избора, е казалъ: „Това и това така стана, защото трѣбваше да ни продължи защитата на дѣлото, и ние, въ замѣна на това, да му дадемъ гласовѣтѣ си.“ За този фактъ призовавамъ и г. Козарева, народенъ прѣдставителъ, на когото бѣха се оплакали за сжщото — понеже г. Табурновъ ги заплашваше съ отказъ да води дѣлото имъ, ако не гласоподаватъ за него, тѣ бѣха се обърнали къмъ г. Козарева, да-ли не може да имъ даде въ случай на нужда своето съдѣйствие, за да взематъ за защитникъ на с. Суютчукъ г. Теодорова.

Д-ръ П. Табурновъ: И той е адвокатъ съ мене заедно.

А. Христовъ: Вие сте го взели послѣ за адвокатъ — подиръ избора.

Д-ръ П. Табурновъ: Прѣди избора.

А. Христовъ: Подиръ избора. Ако г. Козаревъ е тукъ, или ако дойде, ще Ви го каже.

Д-ръ П. Табурновъ: Е, както г. Молловъ е отишълъ подиръ избора, така и това е станало подиръ избора.

А. Христовъ: Това е случаятъ за с. Суютчукъ. Случаятъ, г-да, въ с. Маноле, а-а-а, той е оригиналенъ. Въ с. Маноле живѣе единъ Тоно Петровъ, богатъ човѣкъ — стамболовистъ. Той четири дена прѣди избора, на площада въ селото, дѣто държахъ рѣчь, прѣдъ една кръчма, се възмущаваше, защото г. Молдовански, стамболовистъ, е тръгналъ да агитира съ г. Табурнова въ негова услуга. Казваше ми: „Ние стамболовиститѣ, не сме ли партия, нѣмаме ли си хора? Защо да отива Молдовански въ услуга на Табурнова?“ Слѣдъ това той получава писмо отъ г. Генадиева, че ще прави струва, но хората, които има, да ги даде на г. Табурнова. И въ надвечерието на избора, отива Димитъръ Барзовъ, виденъ човѣкъ въ Пловдивъ, тончевистъ, отива и г. Тоно Петровъ тамъ, събиратъ избирателнитѣ карти на избирателитѣ, прѣзъ деня имъ ги даватъ една по една и отъ тамъ отиватъ да гласоподаватъ, само и само да ги осигурятъ, и по такъвъ начинъ г. Табурновъ въ с. Маноле получава 78 гласа. На това сж свидѣтели

двама търговци от Пловдив: Атанасъ Рашковъ и Михаилъ Фурнаджиевъ, които въ деня на избора бѣха тамъ, като наши агитатори. Тамъ е имало хора и отъ другитѣ партии, и тѣ знаятъ този фактъ. Азъ нѣма да говоря за другия фактъ: за нѣкакви пари, изпратени отъ София и пр., защото то е мълва.

Г. г. народни прѣдставители! Това сѣ факти, изложени въ двѣтѣ контестации. Но само това ли е? За да видите вие, че г. Табурновъ е билъ дѣлаостенъ къмъ избирателитѣ-католици, г. Кжневъ ви прочете официалния документъ, резолюцията на бюрото въ с. Калъчлии, дѣто г. Табурновъ е вземалъ 199 гласа. Тамъ бюрото държи резолюция: „Повторно да се напомнимъ на г. Табурнова да не агитира въ салона, да не дожда при урнитѣ“ и пр. и пр. Питамъ азъ: законътъ дава ли право на застъпника или кандидата да се доближаватъ до урнитѣ, дѣто бюрото засѣдава? Той трѣбва да стои три метра далечъ отъ тамъ, а той тамъ е шеталъ като у дома си, чувствувалъ се е въ католическа срѣда и искалъ да се разпорежда. Това може да ви го изповѣда тукъ между васъ уважаемиятъ г. д-ръ Тривчевъ, народенъ прѣдставителъ, който въ деня на избора бѣше въ с. Калъчлии. Тамъ хората, агитаторитѣ на г. Табурнова, прѣдъ него не се свѣнявали сѣщо така да говорятъ: „Поганци! Не гласувайте за поганцитѣ!“

Д-ръ П. Табурновъ: Той чувалъ?

А. Христовъ: Г-да! Тамъ, прѣдъ бюрото, сѣ констатирани сѣщото — а отъ това се оплакватъ и контестаторитѣ — че той ги заплашвалъ прѣдъ бюрото, вадилъ нѣкакъвъ тефтеръ и е билъ готовъ да впише оногава, който нѣма да гласоподава за него, а, за да знае, кой гласоподава за него, неговитѣ хора сѣ ги пращали да влизатъ отъвнѣ съ отворена бюлетина — вижте, че гласоподаваме заради него — отиватъ съ явна бюлетина въ станчката, турятъ я въ плика и пакъ се връщатъ.

В. Георгиевъ: Не се знае какво турятъ тамъ.

А. Христовъ: Тамъ какво турятъ е въпросъ. Но онѣзи полунеграмотни и неграмотни хора, каквито сѣ по-големата частъ отъ избирателитѣ — той не знае да оперира, щомъ имъ е казано отъ доминитѣ: „Да си мислите, ако не гласувате за католика Табурновъ“.

Д-ръ П. Табурновъ: Тамъ вие взехте 82 гласа, колкото никдѣ не сте взели.

А. Христовъ: Да, въ с. Калъчлии взехме 82 гласа, а взеха и другитѣ партии, благодарение на Васъ, че поставихте Валпата борба на католическа почва, а ние говорихме противъ това — че ще гласуваме за българинъ или български подданикъ, не въ името на религията му, а въ името на политическото му убѣждение. Да, тамъ г. д-ръ Тончевъ, брѣзовски адвокатъ, прѣдставителъ на прогресивнолибералната партия, е говорилъ въ сѣщата смисълъ. Ето защо ние взехме 82 гласа, а и другитѣ партии по нѣколко. А въ с. Балтаджи, ние, правителствената листа, макаръ че се говори често пѣти за влияние на кметове, на пѣдари, въ с. Балтаджи, дѣто кметътъ е ужъ демократъ, пѣдаритѣ и свѣтницитѣ сѣщо, благодарение на католическата почва, на която се е поставилъ г. Табурновъ, ние взехме въ с. Балтаджи едва 29 гласа, г. Радославовъ взема четири, г. Людсковъ взема 45, г. Иванъ Дойковъ взема 21, а г. Табурновъ взема 340. То е чисто католическо село.

Д-ръ П. Табурновъ: А въ с. Калъчлии?

А. Христовъ: Така че, г. г. народни прѣдставители, това нарушение, нѣщо повече, това прѣстѣпление,

извършено отъ г. Табурнова, да си позволи прѣдъ самото бюро да агитира и заплашва избиратели, да се доближава до урната, това констатирано официално отъ самото бюро, е нарушение сѣществено и, въ свѣръзка съ другитѣ, то ни дава право за това, което азъ послѣ ще заключа, защото никой другъ не се е осмѣлилъ да направи туй, което г. Табурновъ е правилъ тамъ. Но само това ли е, г-да? Тѣзи работи, нагледъ дребни, иматъ значение, защото, както казахъ, разликата е отъ 28 гласа. Вземете изборната прѣписка за с. Калъчлии и ще видите, че около 3 ч. подиръ обѣдъ е постѣпило заявление и отъ вашитѣ хора, г. Табурновъ, постѣпило е заявление и отъ нашитѣ хора, и отъ хората на другитѣ партии до бюрото и казватъ: „Г. прѣдседателю! Часътъ е 3, а има да гласоподаватъ още 400 души избиратели; Вие, бюро, много бавно манипулирате: по 5 минути губите за всѣки избирателъ, когато по закона стига една минута.“ Въ с. Калъчлии, за всѣки избирателъ се е губило по 5 минути срѣдно, виждате, колко бавно е вървѣлъ изборътъ. Бюрото по искане наше, по искане наше, по искане на другата опозиция, констатирва това официално въ книгата и казва: „Вѣрно е, изборътъ върви бавно, върви мудно, но това става, защото избирателитѣ се много бавятъ съ бюлетинитѣ да ги поставятъ въ пликоветѣ“. И какво става? Става туй, че въ 6 ч. или въ 6 ч. и 5 м. споредъ контестацията, когато изборътъ се прѣкрътава, оставатъ вънка около 150 души негласоподавали, благодарение бавността, мудността на бюрото, което е допушало на всѣки избирателъ да се бави по 5 минути. Може ли по закона такова нѣщо да става? А този фактъ се поддържа отъ всички тамъ агитатори на разнитѣ партии, и той е констатиранъ отъ бюрото. А той има значение: 150 души, останали да не гласоподаватъ, можеха да измѣнятъ резултата на избора, щомъ разликата е само 28 гласа.

А. Краевъ: Г. Христовъ! Този фактъ, че останали 150 души избиратели негласоподавали, констатиранъ ли е въ официалнитѣ книжа?

А. Христовъ: Моля Ви се, констатирана е само съ резолюция, бавността, а че 150 души останали да не гласоподаватъ, това съ подписитѣ си го казватъ контестаторитѣ; посочватъ този фактъ и казватъ, че е вѣренъ.

Д. Драгиевъ: Избирателитѣ оплаквали ли сѣ се, че не сѣ гласоподавали?

Д-ръ П. Табурновъ: Контестаторитѣ казватъ, че имало негласоподавали подиръ 6 ч.

А. Христовъ: 6 ч. и 5 м. Вземете вие заявлението на агитатора на г. Табурнова, даже мисля, че е писано саморѣчно отъ него, той казва въ 3 ч.: „Има да гласоподаватъ още 400 души, дѣйствувайте бърже.“ Е добръ, отъ 3 до 6 ч. сѣ три часа. Колко души ще гласоподаватъ? Отъ 400 души ще гласоподаватъ половината — 200, пакъ оставатъ 200. Значи, фактъ е вѣренъ, защото самъ г. Табурновъ казва, че въ 3 ч. 400 души чакатъ. Това го казватъ и застъпницитѣ на прогресиститѣ и на демократитѣ. И какво става? Отъ 3 до 6 ч., за три часа могатъ да гласоподаватъ най-много 200 души и пакъ оставатъ 200 души, по тѣхното признание, по тѣхното указание, по указанието на агитаторитѣ на всички партии.

А. Краевъ: Г. Христовъ! Въ три часа по единъ да сѣ гласоподавали на минута, ще гласуватъ 180 души.

А. Христовъ: Да, азъ туй казвамъ, че най-много можеха да гласоподаватъ 200.

Д-ръ П. Табурновъ: Бюрото не казва нищо.

А. Христовъ: Моля г-да, азъ повторихъ толкова пжти, бюрото казва: „Върно е, че изборътъ върви бавно, мудно, но не може иначе, защото избирателнигъ се бавятъ“. А вие казвате, че 400 души чакатъ въ 3 ч., значи, гласоподаватели сж 200 най-много, и 200 души оставатъ негласоподаватели а контестаторитъ казватъ, че сж 150, значи, не лъжатъ, казватъ достовърненъ фактъ по наше признание, по ваше признание, по признанието на всички.

Д-ръ П. Табурновъ: 780 души сж гласоподаватели.

М. Златановъ: Защо не приложатъ избирателнитъ карти?

А. Христовъ: Въ тази контестация, г. г. народни прѣдставители, между другото се отбѣлзва и фактътъ, че въ с. Калъчлии г. Табурновъ е говорилъ на избирателитъ: „Гласувайте за мене, като католикъ“ и пр. „Азъ ще ви защитавамъ и дѣлата безплатно“. И тамъ той е далъ противозаконно обѣщание: обѣщава на избирателитъ, че ще имъ защитава дѣлата, каквито иматъ, безплатно. А тамъ, за нещастие, дѣла за побои, за пиянство, за кражби, ги има много. Той имъ дава обѣщание, че ще ги защитава безплатно, и почтенитъ контестатори какво казватъ: „Г. г. народни прѣдставители, това е опасно, това всѣва деморализация, това насърчава прѣстѣпницитъ въ селата да буйствуватъ, да убиватъ, да трепятъ, защото знаятъ, че г. Табурновъ ще ги защитава безплатно“. Това ви пишатъ въ контестацията; това го пишатъ: кметътъ, секретаръ-бирникътъ и други четири души, съ саморжченъ подписъ излагатъ тази опасностъ отъ това обѣщание, на г. Табурнова, да защитава дѣлата имъ безплатно. Но, г-да, най-пикантното е, че когато вечерята, въ 6½—7 ч., се узнава въ с. Калъчлии, че г. Табурновъ е взелъ само 199 гласа, той казва публично на кмета, въ приѣзтствието на стотина души: „Вие ми дадохте само 199 гласа; азъ отъ васъ очаквахъ най-малко 300, но мислете си, азъ ще се разправа съ васъ“.

Д-ръ П. Табурновъ: Кой казва това?

А. Христовъ: Това го казва контестацията.

Д-ръ П. Табурновъ: На кмета, вашъ човѣкъ, ще кажа азъ това?

А. Христовъ: Слѣдъ това г. Табурновъ си отива и казва: „Гуляй нѣма да ви дамъ; ще дамъ на балтаджийцитъ, но на васъ не давамъ, защото не заслужавате“. И какво става? 10 или 15 дена слѣдъ избора става голѣмъ гуляй: събиратъ се всички католици да ядатъ и пиятъ — Вие нѣма да отречете това; мисля, че е станало въ геренската кория — и толкова ядене и пиене става, че най-накрая се изпотрепватъ; скандали, побойща, за който случай има прѣписка въ околийското управление, а може да е отишла вече и въ прокурорството. Това го има и въ едната контестация и въ другата. Тѣй Вие възблагодарихте Вацитъ избиратели, които сж дали гласа си за Васъ — съ гуляй; бѣхте имъ обѣщали гуляй и имъ го дадохте. Но, г. г. народни прѣдставители, за да видитѣ до каква степенъ г. Табурновъ е дързостенъ въ своитъ похвати, ще ви кажа и това. Не единъ пжтъ той, въ Пловдивския апелативенъ сѣдъ, въ стаята на адвокатитъ, както и въ гражданския клубъ, е казвалъ: „Азъ зная, че камарата ще ме касира; ще ида първия денъ, ще ги изпусвамъ и ще си дойда“. Това могатъ да засвидѣтелствуватъ сѣдии, адвокати като г. Юркова и други лица отъ Пловдивъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Такива работи казватъ ли се въ камарата? Агитация ли правите тукъ?

А. Христовъ: Вие сте казвали: „Азъ ще отида, ще ги изпусвамъ и ще се върна“. Искамъ да Ви кажа — не ме прѣсичайте — че, когато се борите, не избирате срѣдствата, не избирате начинитъ на борба; Вие си служите съ всички позволени и не-позволени срѣдства, а това, съгласете се, не е хубаво. Какъ Вие можете да кажете прѣдъ сѣдии и адвокати: „Азъ ще отида първия денъ, ще ги изпусвамъ и ще си дойда“.

Д-ръ П. Табурновъ: Но кого ще изпусвамъ?

А. Христовъ: Ще изпусвате депутатитъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Я турете единствено число.

А. Христовъ: Да правимъ басъ за анкета между насъ. Ще докарамъ сѣдии, адвокати, Ваши колеги да докажатъ, че този фактъ е върненъ.

Д-ръ П. Табурновъ: За това ме касирайте.

А. Христовъ: А тукъ какво става? Тукъ става 15 дена, откато г. Табурновъ е дошълъ, ходи отъ депутатъ на депутатъ, съ закона въ ржка, да имъ обяснява, аманъ замаятъ, азъ съмъ правъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Това не съмъ го направилъ, не е истина, Вие лъжете!

А. Христовъ: Отричате ли факта, че ходихте при г. Малинова да го молите, да не ме туря въ комисията по провѣрката на изборитъ?

Д-ръ П. Табурновъ: Не съмъ видѣлъ г. Малинова, не съмъ приказвалъ съ него, не съмъ ималъ дума съ него.

А. Христовъ: Азъ призовавамъ за свидѣтель г. Кжнева, подпрѣседателя, да каже това: заедно съ г. Ораховаца и г. Малинова сж нареждали членоветѣ на комисията. Той ми каза, че е казано туй: „Г. Христовъ нѣма да го туримъ въ провѣрочната комисия, защото г. Табурновъ моли за това“, ако г. Кжневъ е тукъ, ще Ви го потвърди.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. Христовъ! Защо говорите работи, които може да не сж върни.

Д-ръ П. Табурновъ: Г. Малиновъ ще дойде тукъ и ще го питаме, да-ли съмъ му говорилъ такива работи.

А. Христовъ: Г. Кжневъ ми го каза.

Д-ръ П. Табурновъ: Имате защо да ми бждете неприятели, но азъ Ви опрощавамъ.

А. Христовъ: Вие мълчете, защото Вие сте причина днеска и вчера да се разпитватъ сѣдии и адвокати, отъ Висшия дисциплинаренъ сѣвътъ по дѣлото, заведено противъ прѣдседателя на Пловдивската апелация, който е обвиненъ въ нарушение на службата си и пристрастие по дѣлото, защитавано отъ Васъ, г. Табурновъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Вие сте свидѣтель.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Христовъ! Часътъ е вече осемъ. Призовавамъ Ви да говорите по избора, а не за разни истории.

А. Христовъ: (Къмъ д-ръ П. Табурновъ) И тѣзи факти говорятъ за вашитѣ дѣйствиа.

А. Краевъ: Азъ моля да вдигнемъ засѣданieto — г. ораторътъ е много енервирантъ.

А. Христовъ: Азъ съмъ много спокоенъ и скоро ще свърша. Азъ моля да ме извините за личния елементъ, който се внесе.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ бихъ ви помолилъ да гласувате да продължимъ засѣданieto, докато г. Христовъ свърши рѣчта си. Подиръ него ще вдигнемъ засѣданieto.

А. Христовъ: Скоро ще свърша. Още 10—15 минути ще говоря.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да се продължи засѣданieto до изслушване рѣчта на г. Христовъ, която трѣбва да бѣде въ границитѣ на правилника, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

А. Христовъ: Г. г. народни прѣдставители! Ако тѣзи лични подмѣтания ставатъ тукъ, то е, защото г. Табурновъ прѣдизвиква и дразни. Онова дѣло не е моя плодъ, вие знаете много добръ.

Д-ръ П. Табурновъ: Вие ми говорите за дѣла. — Г. прѣседателю! Направете бѣлѣжка на оратора.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Направилъ съмъ му надлежната бѣлѣжка.

А. Христовъ: Г. г. народни прѣдставители! Това сж накжсо изложенитѣ факти, подкрѣпени отъ бюрото, подкрѣпени съ свидѣтели и пр. Сега, питамъ се азъ, въ заключение: анкета ли трѣбва да стане на избора или направо касиране?

Д-ръ П. Табурновъ: (Смѣе се)

А. Христовъ: За мене това не е смѣхъ; комуто е смѣшно нека се смѣе. Чл. 125 отъ избирателния законъ дава право на Народното събрание да утвърди или да касира единъ изборъ безъ да прави анкета, когато има особени причини за това. Напр., щомъ се излагатъ тукъ толкова прѣстѣпни и непрѣпоръчителни дѣйствия, и щомъ като разликата е отъ 28 гласа, каква нужда има да правимъ анкета? Има ли нужда да се убѣждаваме, че владишки, че попски влияния и пр. сж били толкова скромни, че да не могатъ да упражнятъ своето дѣйствие за 28 гласа? Не, ако разликата бѣше 200, 300, 900 гласа, както бѣше случаятъ съ г. Гешова, азъ разбирамъ да кажемъ, че нѣма нужда отъ анкета, защото 5 или 10 души подкупени, нѣматъ значение, а тукъ разликата е 28 гласа и, освѣнъ подкупитѣ, има попски агитации, владишко влияние, които сж подбудили религиозния фанатизмъ на католицитѣ. Има ли смисълъ да правимъ анкета за 28 гласа, при толкова противозаконни срдѣства по този изборъ? Азъ съмъ на мнѣние, г. г. народни прѣдставители, че по избора ние трѣбва да се произнесемъ въ смисълъ за касиране по формална причина, че нѣма 20 години, откато г. Табурновъ е български подданикъ, и второ, по сжществото на избора, че сж извършени редъ противозаконни дѣйствия, които сж били въ състояние да придобиятъ тѣзи 28 гласа въ разлика.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ загатнахъ и порано, ще го повтора и сега, и съ това свършвамъ. Фактътъ, че изборътъ е поставенъ на католишка почва, което не е законно, и че печалбата на г. Табурнова се дължи на католишки гласове — вие виждате, че отъ петъ католишки села е взелъ 635 гласа,

а отъ 20 източно-православни села взелъ 311 гласа. Има ли по-голямъ аргументъ, че изборътъ е поставенъ на религиозна почва? То е явно, то е ясно. И думитѣ, казали за католишкия кръстъ, се оправдаватъ; тѣ сж думи, които съдържатъ истината. Католишкитѣ гласове сж рѣшили този изборъ, и повтарямъ, само католишкитѣ гласове. Има български села, дѣто г. Табурновъ не е получилъ ни единъ гласъ, като напр. с. с. Коруджиларе, Мурталин, Ръжево, а тѣ сж голѣми села; послѣ с. Кадършикъ е голѣмо село и въ него е получилъ само единъ гласъ.

Д-ръ П. Табурновъ: На-ли то се сжди съ с. Суютчукъ!

А. Христовъ: А Суютчукъ, въ противовѣстъ не е дало на г. Людсканова нито единъ гласъ . . .

Д-ръ П. Табурновъ: Е, заради дѣлото!

А. Христовъ: . . . заради дѣлото. Моля ви се, с. Кадършикъ дава единъ гласъ на Табурнова, а Суютчикъ — понеже и г. Даневъ е защитникъ на Кадършикъ — не дава нито единъ гласъ Людсканову. Виждате ли, какъ въ тѣзи двѣ села се упражнява тероръ чрѣзъ дѣлото? Азъ съмъ ви защитникъ; ако вие по гласоподавателите заради мене, нѣма да защищавамъ добръ дѣлото вие, нѣма да го продължавамъ и т. н., и заставятъ избирателитѣ, заради дѣлото, да гласоподаватъ за своитѣ адвокати на селото. Таблицата имате и можете да направите единъ прѣгледъ, да видите, въ колко такива села има нищожни гласове, получени за Табурнова. Това сж българскитѣ села, а en masse, католишкитѣ села даватъ гласовѣтъ си за Табурнова.

Освѣнъ това, г. г. народни прѣдставители — и съ това свършвамъ — ще ви помоля да обърнете внимание върху протокола на централното избирателно бюро. Тамъ сж констатирани — безъ да ги излагамъ; оставямъ на другитѣ оратори, които обичатъ, да прочетатъ този протоколъ, да видятъ какво смѣнение има на бюлетини на пликосе и на книжа. Всичко е било донесено отъ нѣколко села въ най-голѣмъ безпоредѣкъ: има бюлетини неправилно незачетени — протоколътъ на централното бюро е отъ страница и половина, и всѣки може да го провѣри — тамъ централното бюро е констатирало нѣколко нарушения.

Д-ръ П. Табурновъ: Какви?

А. Христовъ: Има ги тамъ подробно изложени — бюлетини неправилно незачетени и т. н. Вие виждате, че централното бюро констатирва нарушения, т. е., че книгата не сж съставени правилно, споредъ закона, че не сж запечатани, че не сж оформени тъй, както законътъ иска, а изборътъ трѣбва да става споредъ закона. Централното бюро, г. Табурновъ, то констатира тѣзи нарушения. Единъ прѣдседател, който е сждия, съ нѣколко души членове — тѣ констатира въ това, че редица книжа сж въ неправилно състояние, че сж въ безредица, а освѣнъ това, и въ деня на избора бюрото констатира — калѣйлийското бюро — за редъ нарушения отъ г. Табурнова не, за прѣстѣпления, защото е прѣстѣпно да агитирашъ прѣдъ бюрото, защото е нарушение да отидешъ при урната и тамъ да нагласявашъ избирателитѣ. Ето защо, азъ ви моля, по тѣзи съображения, да гласувате за касирането на избора, понеже разликата е 28 гласа, а противозаконнитѣ срдѣства сж много, (Нѣкои отъ прѣдставителитѣ и г. П. Табурновъ ржкоплѣската) Да, азъ правя формално прѣдложение за касиране на избора. (Д-ръ П. Табурновъ ржкоплѣската) Много жъсно се сѣтихте да ржкоплѣската.

Д-ръ П. Табуриновъ: Азъ и по-рано ржкоплѣскахъ, но Вие не видѣхте.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Моля, утрѣ да имаме засѣдание и да се продължи дневниятъ редъ отъ днесъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ прѣдложения дневенъ редъ за утрѣшното засѣдание отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема. Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 8 ч. 10 м. вечерята)

Прѣседателствующъ: **Н. Гимиджийски.**

Секретаръ: **С. Грудовъ.**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гълъбовъ.**